

Za konec tedna

Sobotna priloga Dela

Jeklo

Proizvodna ubranost

Združeno podjetje slovenske železarne mora pospešiti preorientacijo vse kovinske industrije

Integracija slovenskih železarn v združeno podjetje je postala stvarnost. S tem se je začelo novo obdobje, obdobje koordiniranega poslovanja in tehnološkega razvoja proizvodnje jekla na Slovenskem. V trojko povezanim železarnam pa se je, kar je eden temeljnih namenov, odprla pot za drugo etapo povezovanja celotnega kovinske predelovalnega kompleksa v enotnejšo proizvodno tvornost. Sklepanje dolgoročnih kupnoprodatnih pogodb naj bi bil prvi del podjetniškega povezovanja, ki naj bi prešel v trdnejše poslovno tehnično sodelovanje.

Združeno podjetje slovenske železarne bo kot največja organizacija kovinarskega kompleksa prevzela pobudo, ki naj bi dala aglomeracijo proizvajalcev in potrošnikov jekla, katera naj bi bila sposobna samostojnega globalnega načrtovanja in usmerjanja kovinske industrije ne le na slovenskem, temveč na širšem kompleksu severozahodne Jugoslavije. Razdvojenost poslovanja proizvajalcev in potrošnikov jekla se je pokazalo neracionalno za obe industrijski panogi. Prepričani smo, da bo skupna obravnava proizvodne problematike tako enemu kot drugemu členu industrijske verige dala boljše rezultate.

Visoka konjunktura jekla po svetu, ki je v kratkem dveletnem obdobju eksportne cene iz najnižje potisnila na najvišjo raven, dobavne roke pa podaljšala do 12 mesecev, je potrdila že znano pravilo, da ni nacionalne proizvodnje jekla. Tovarna, ki ne more biti v procesu nihanja svetovnega tržišča jekla od konjunkturo do recesije, to je v neprestani odvisnosti od presežka tega blaga, namenjenega za izvoz, se trdneje naveže na domačega dobavitelja.

Ze preprosta analiza nam odkriva dosedanja neoptimalno orientacijo proizvodnje in predelave jekla na Slovenskem. Slovenija sicer sodi po potrošnji jekla med visoko razvite države — leta 1968 je ta znašala 413 kg na prebivalca. Tako da so za nami priznane industrijske države kot Danska, Norveška, Švica in še druge evropske države. Proizvodnja jekla kljub temu, da se je po osvoboditvi štirikrat povečala, znatno zaostaja za potrošnjo. Lani je ta znašala 334 kg na prebivalca. Ta primanjkljaj pa še ni najhujši; pridružuje se mu namreč plazma jekla slovenskih železarn Jesenic, Raven in Štor v druge republike in na zunanja tržišča. Le okrog polovico jekla združenega podjetja ostane v naši republiki, kar pomeni, da mora slovenska kovinska predelovalna industrija pretežni del svojih potreb jekla kot reprodukcijskega materiala — z gradbeništvom vred 60 odstotkov — pokriti iz drugih republik in uvoza.

Specializacija proizvodnje sicer delno to tudi zahteva. Ze dosedani dosežki so na tem področju v jugoslovanski črni metalurgiji zadovoljivi. Specializacija je popolna pri ceveh, tračnicah, nosilcih, profilnih jeklih, na najboljši poti pa smo tudi pri proizvodnji pločevine. Optimalna rentabilnosta proizvodnje končnih izdelkov pa je vendar do sedaj le v tovarnah, ki so na periferiji ali blizu železarn, ki jih pretežno lahko oskrbuje s proizvodnemu programu ustreznimi jekli. Novogradnja po osvoboditvi je v Jugoslaviji mnogo spremenila in omogočila, da imamo v Sloveniji koncentracijo proizvodnje kvalitetnih in plemenitih vrst jekla, v oddaljenosti 800 do 1200 km pa največje potrošnike brzozežnih, orodnih, konstrukcijskih in drugih žlahtnih vrst jekla. Transportni stroški so sicer pri visoki vrednosti jekla relativno nizki, težji pa je problem pri navadnih kvalitetah, katere pretežno potrebuje slovenska kovinska industrija, še teže pa bo, ko bodo cene transportnih storitev dosegle ekonomsko raven.

Preorientacija in medsebojno strukturalno prilagajanje bosta morala postati politika prihodnosti celega kompleksa kovinske industrije. Združeno podjetje slovenske železarne mora ta proces pospešiti. Vrsta sklenjenih dolgoročnih pogodb s potencialnimi potrošniki, kot so TAM, ISKRA, ZRECE, TOVARNA VERIG, so prvi začetki na tej poti. Kot pade trinožni stebel, če se mu ena noga spodmakne, tako se zruši tudi optimalna rentabilnost končnih izdelkov, če odpade medsebojno podpiranje proizvodnje, prometa in predelave jekla.

Moč kovinske industrije na Slovenskem se manifestira z obsegom proizvodnje, s številom zaposlenih in z izvozom. Železarne, strojne, motorne, avtomobilske in druge tovarne kovinskega kompleksa bodo letno dosegle realizacijo okrog 7,5 milijard din, izvoza okrog 55 milijonov dolarjev in zaposluje 63.400 delavcev. Ožja mesečna povezanost bo zanesljivo dala višjo podjetniško donosnost, boljše konkurenčno sposobnost in jasnejšo perspektivo. Velik delež bo v tem procesu dal koncept razvoja slovenskega gospodarstva, ki ga izdeluje Gospodarska zbornica SRJ; njegova učinkovitost pa bo toliko večja, kolikor bolj bosta črna metalurgija in kovinska industrija zajeti v enotni kompleks. Na zbornici naj bi tvorili enotni svet, da bi se ustvarili pogoji za sklepanje kroga proizvajalcev in predelovalcev jekla.

Z gospodarsko reformo si je država pridržala pravico diktirati cene jeklu, hkrati pa je proizvodne organizacije črne metalurgije pustila pod vplivom splošne ekonomske zakonitosti tržnega gospodarstva. Dejstvo, da za to industrijsko panogo ponudba in povpraševanje nista regulatorja cen, je pa pod istimi inflacijskimi vplivi, jo je privedlo v neugoden ekonomski položaj. Rešitev tega problema je možna:

- s spremembo strukture proizvodnje na donosnejše vrste jekla;
- s podaljšanjem predelave v sestavne dele in končne izdelke;
- s izboljšanjem pogojev gospodarjenja v obliki davčnih in prispevnih olajšav in boljših kreditnih ter zmanjetrovinjskih pogojev.

V zavesti, da proizvajalci in predelovalci jekla tvorijo celoto, konkurenčnost končnih izdelkov ni možna slasti takrat, ko se morajo ti pojaviti na 'sahtevnih' inozemskih tržiščih, če bi hoteli vsi problem črne metalurgije rešiti preko cene. Tudi pri spreminjanju strukture proizvodnje ni popolne prostosti, saj se je treba ozirati na teritorialno oskrbljenost in obstoječo strukturo proizvodnje predelovalcev. Podaljševanje predelave preko meja maksimiranih cen je najboljša rešitev, zahteva pa dodatne naložbe in povzroči neprijetno konkurenčnost s potrošniki jekla.

Iz povedanega izhaja, da je v interesu proizvajalcev in predelovalcev jekla le v kombiniranem lotevanju urejanja ekonomskega položaja železarstva izhod k lastni reproduktivni sposobnosti. Da je temu tako, dokazuje tudi dolgotrajno odobravanje zvišanja cen jeklu, so od 1965 — 1969 ostale nespremenjene. V času, ko oklevamo, na dolgo in široko pišemo, se pregovarjamo in nemožno, ali je umestno, da se cene jeklu, odrejane ob vstopu v gospodarsko reformo, zvišajo za 5 + 3 odstotke, se je cena nasti in slantni brez napovedi in sporazumevanja s potrošniki podvignila. Širša družbena skupnost, ki si je zadržala pravico odobravanja cen, se mora zavedati tudi konsekvence v obliki posredovanja pri reševanju ekonomskega položaja železarstva. Kaj tare to industrijsko panogo?

- Relativno zvišanje materialnih in drugih poslovnih stroškov;
- nizek sklad lastnih in trajnih obratnih sredstev;
- visoka zadolženost;
- nepopolnost sredstev za delo.

Medtem ko so v začetku reforme v strukturi cene materialni stroški železarne Ravne zavzeli 50 odstotkov, na Jesenicah 75,5 odstotka, so zaradi dvigovanja cen leta 1968 povzpeli na 60 odstotkov oz. 87,9 odstotka, tendenca rasti pa se je nadaljevala zlasti v drugi polovici 1969. leta. Ni videti, da bi se ta proces ustavljal. Samo en dokaz: cena uvoznega surovega železa se je v nekaj mesecih dvignila od prejšnjih 42 na 70 dolarjev za tona. Prizadevanost za zvišanje izplena le omili posledice tega procesa, ne more pa ga preprečiti. S posredovanjem družbe bi bilo možno znižati druge poslovne stroške, in to z zniževanjem prispevkov, ugodnimi dolgoročnimi krediti ter bonifikacijami. To bi bila velika olajšava za sporazumno oblikovanje cen med proizvajalci in predelovalci jekla.

Potem ko bo naslednje leto investiranje v teku zaključeno, bodo slovenske železarne upravljale s 2,22 milijardami din obratnih in osnovnih sredstev, od tega pa bo le 40 odstotkov lastnih, 60 odstotkov pa tujih v obliki kredita. Za proizvodnjo, ki naj bi dosegla 2 milijardi din letne realizacije, bo če se ne bo nič spremenilo, na voljo le 220 milijonov din lastnih in 330 milijonov din tujih obratnih sredstev, in se to povečini v obliki dragih kratkoročnih kreditov. Pod takimi pogoji optimalno izkoriščanje namrečnih naprav in predvidena rast proizvodnje nista dosegljiva. Iz teh podatkov naglo lahko sklepamo, da sta obstoj in razvoj slovenskega železarstva, na katerem sloni kovinska predelovalna industrija, ozko odvisna od povečevanja trajnih obratnih sredstev in zniževanja kreditnih bremen. Prepričani smo, da je udeležba slovenskih železarn pri vračanju republiškega kapitala gospodarstvu in pri uporabi sredstev za posege v gospodarstvo interes celotnega kovinskega kompleksa.

Dodelitev dolgoročnih kreditov za sklad obratnih sredstev bi pomenila reševanje globoke nelikvidnosti slovenskih železarn. Dolgovi do dobaviteljev so dosegli že skoraj 300 milijonov din. Pri razmišljanju, ali železarnam odobriti dolgoročni kredit za obratna sredstva, je treba vedeti, da imajo preko 150 milijonov ali 52 odstotkov vseh svojih upnikov v Sloveniji, zato bi reševanje železarn pomenilo neposredno izboljševanje likvidnosti na Slovenskem.

Pomanjkanje obratnih sredstev je splošen pojav, zato naj bi vsa republiška intervencijska sredstva bila predvsem usmerjena k urejanju tega problema.

Republiški predstavniki organi — izvršni svet in predvsem skupščina se bodo morali v kratkem lotiti kompleksnega urejanja integracijske tvorbe industrije jekla. Osko povezovanje, medsebojno sodelovanje in usklajevanje poslovne politike proizvajalcev in predelovalcev jekla bo najboljša spodbuda in zagotovilo, da bodo naložbe donosne.

GREGOR KLANČNIK

BORUT PEČAR: PREDSEDNIK TITO
Podoba predsednika republike Josipa Broza Tita, kakor jo je skiciral karikaturist Borut Pečar na četrtkovi slovesnosti, ko so predsedniku Titu podelili naslov častnega doktorja slovenske univerze.

Turizem

Nevarne igre

Ob obtožbah nekaterih tujih novinarjev in uredništev

Nedvomno smo moralno in logično upravičeni biti užaljeni spriču nedostojnih nastopov nekaterih tujih novinarjev in uredništev do našega turizma, zlasti npr. ob članku V. Stama v nizozemskem »Telegrafu« ali članku P. Bugiallija v »Corriere della Sera«. Prav tako ni dvoma, da ob tem nismo dovolj zaskrbljeni in podjetni. Ne gre za zaskrbljenost ob tihkih člankih kot posamičnih pojavih, temveč za zaskrbljenost ob obsežnem celovitem potekajočem postopku. Tudi če gre za podjetnost in obliki novinarske udarnosti, temveč v obliki našega poslovno-turističnega prilagajanja bistveno drugačnemu, novemu položaju, ki je značilen v turistični propagandi in nasprotni propagandi za minulo leto kot tudi za priprave na prihodnje leto.

Spomladi smo zabeležili, ne pa tudi do jeli vrsto velikih dogodkov, ki bi nam lahko bili v dragoceno opozorilo na spremembo »vetra«, načina in sredstev stekme med evropskimi receptivno-turističnimi tekme. Na letališčih ob naših mejah so npr. izvedli organizirano prevaro letalcev-udeležencev letalskega evropskega rallyja za trefeje »Esplanade«. V naših hotelih najvišjih kategorij so med reprezentativnimi turističnimi zbori, zlasti med brige turizma in lovskimi plesi v Zagrebu ter v nekaterih prehodnih objektih v Sloveniji, natančno hlinili kraje, preučevane celo samo na nekaj ur (ker je to potreboval kak tisk). Začeli so izvajati načrt, da bi spravili na slab glas jugoslovanske starinske hotelle. Avtobusi z lažnimi turisti so vozili gor in dol, skakali da se neveljvijo vračajo, skozi nekatera mesta izna naših meja med velikonočnimi prazniki, ker »jugoslovanski receptorji niso spoštovali pravice pravočasni rezervaciji...«

Mi pa kakor da smo slepi in gluhi. Spomladi smo ponovili nekatere svoje klasične primere neposlovnosti in jih nato še ponavljali vse poletje, ne da bi slutili, kako bodo odjeknili v novih razmerjih med mednarodno-turističnimi, propagandnimi in pripogandnimi silami. Ze prej se je dogajalo, da smo v hotelih prodali več rezervacij, kot je bilo mest, toda letos se je to najostreje pokazalo v 17 tujih časopisih (v smislu »Nič boljšega ne boste doživeli v Sloveniji«) tudi prihodnje leto! In na štirih agencijah tiskovnih konferenc, na katerih so (očitno protipropagandno glede na našo državo) obravnavali možnosti za sprožitve mednarodnega spora. Tudi prej se je dogajalo, da so se na našem Primorju in drugje pojavile črvesne bolezni, toda letos so naši neposredni tekmeči številne primere krajevskih epidemij prikrikl v televizijskih oddajah v več evropskih glavnih mestih, v katerih so ugodni zdravniki razpravljali o prevladnosti ob epidemičnih in endemičnih obolenjih na jugoslovanskem Jadranu. Sredozemske in atlantske revije naših mednarodno turističnih receptivnih tekmecev se že več let bojujejo, da bi svoje morje očistili nafte, vendar so se znanstvenici podlistki o morilsko škodljivi kombinaciji naf-

te, morskega joda in sredozemskega sonca, ki so se letos pojavili na več straneh časopisov z velikimi nakladami, usmerili na območje Reke, Splita, Kaštela, Bara, Kotora...

Torej mednarodna receptivno-turistična konkurenčna bitka v Evropi 1969 in 1970 ni za Jugoslavijo, kakor tudi ne za mnoge države tisto, kar je bila doslej. Razlogi tiste predvsem v pomanjkanju pričakovane in načrtovane vala zunaj evropskih potovanj in v tem, da je turistično gospodarjenje postalo veliko bolj izrazita kategorija v gospodarskih sistemih vrste držav.

Poslovno pripravljene »veliki val«, ki naj bi ponesel 5 milijonov Evropejcev na letovanje ali zimovanje čez ekvator in meridian Biljane, Srednjega in Daljnega vzhoda, ZDA, Kanade in Južne Amerike, se je pretežno ustavil na črti Kanarski otoki—Majorca—Rodos, na zahodnih obalah Združenih držav in na nekaterih zahodnih rivierah Črnega morja. Spomladi in v juniju so občutili, da ne bodo dosegli 30-odstotnega privedenega povečanja mednarodnega turističnega prometa v Evropi, zaradi česar so pripravili 362.000 »novih hotelskih ležišč« in kakih 220.000 postelj v turističnih naseljih in kampih. Hkrati so receptivno-turistični in promotivni veliki managerji »Starega sveta« (za katerim je letos stalo neposredno in posredno vključena kapitala za nad 20 milijard dolarjev) naravnost izjavili, da bo v vsakem primeru konkurenčna, poslovna in propagandna bitka v letu 1969 in prihodnje leto srdita. Če bo odziv na zunaj evropske riviere velik, se bodo bojevali za vsakega gosta, če pa ne bo, se bodo bojevali za prevzemanje donosnejših klientov. Pri tem lahko pride v sami sezoni tudi do »izrednih posegov«, kakor je trenutno znižanje hotelskih cen (za kar so vlade petih držav pripravile posebne sklade za dotacije hotelov) in kakor so »propagandni udari«, za kar so ustanovili nevidne »Public-Press« teams.

Članek, objavljen v nizozemskem »Telegrafu«, je pravzaprav tipičen primer takega »propagandnega udara« in delovanja »Public-Press« teamov. Tak je tudi drugi članek v milanski »Corriere della Sera«. Stama v izvirnem besedilu članka poziva jugoslovanske goste, naj se preusmerijo v Španijo. Španija si pravzaprav zdaj na vso moč prizadeva, da bi za turizem pridobila Nizozemce, skrajno vzdrže do nje v vsem razdobju od Vilijema Oranskega in vojvode d'Alba, do sil Osi in pobojnega falangizma. Jugoslavija pa je eden izmed največjih in zelo obetajočih izvoljencev nizozemskih turistov. Razumljivo je tedaj, da v članku »Telegrafa« prav Jugoslavijo obtožujejo za vse, kar Nizozemci sovražijo v Španiji: militarizem, policijske kordone in nadzore, politični zumb do tujcev in da pripisujejo celo zares namilne »velike in čudne čepce« španske garde jugoslovanskim milicnikom. Tradicionalni in vplivni milanski »Corriere« pa je spet v obsežnem članku svojega sposeb-

nega jugoslovanskega dopisnika izbral za drugi, bolj določen cilj omalovaževati »domačo dejavnost«, to je, zasebno nameščanje gostov in domači mini-penzion na jugoslovanskem Primorju ter v Sloveniji. Avtor članka, poklicni novinar in stalni član uredništva se zaveda, da piše nesmisle, pa tudi njegov »Public-Press« team se s svojimi financirji vred zaveda, da pomeni »domača dejavnost« v naši državi s svojimi 220.000 posteljami s stalnim porastom poslovno-turističnih in splošnih družbeno-gospodarskih učinkov, kakor piše v nekem naklonjenem članku švicarski »Die Weltwoche«, moč, ki bo bistveno prispevala, da bo Jugoslavija postala turistična veselisa in se spoprijela s svojimi receptivnimi konkurenti s tem, da bo uporabila prav njihovo orožje: nešteto vsakdanjih, drobnih, posamičnih, receptivnih, trgovinskih in drugih storitev.

Za nas je v tem trenutku resnično zelo pomembno napraviti svojo propagando, vključno tudi poklicno novinarsko reagiranje, bolj učinkovito. Se bolj bistveno pa je, dojeti ceno za vsako svojo poslovno turistično napako, od posamičnega nespoštovanja rezervacije, pomanjkanja posebnih proizvodov v trgovini ali gostinske malomarnosti do pomanjkanja toka, dojeti, da je cena za vsako napako letos drugačna, veliko večja in da bo prihodnje leto še večja. Če zdaj mnoge evropske države ali režimi v »mnogih državah na turizmu gradijo svoj razcvet pa morda celo svoj obstanek, tudi turistični propagandni oziroma protipropagandni ne morejo biti prizanesena mračna dejanja, ki so v nekem smislu značilna za javne in tajne bitke na drugih področjih mednarodnega gospodarstva in politike. Vsi vemo, kako postrežljivo pričakamo turiste iz Avstrije, toda letos je zadostovalo, da samo nekaj deset avstrijskih turistov ni došlo vnaprej rezerviranega prostora in že so v tujini začeli privarati agencijske tiskovne konference, posvečene diskriminaciji do avstrijskih turistov v Jugoslaviji. Pri določanju vseh naših načrtov o deviznem prilivu iz turizma je v naslednjih letih bistveno dojeti, da samo absolutno napredovanje (hkrati ob sorazmernem nazadovanju) ne more Jugoslavije spremeniti v veliko turistično silo, saj imajo celo avtorji najbolj nezasišanih konkurenčnih »propagandnih uradov« za cilj naše sorazmerno nazadovanje. Konkurenci tudi to sorazmerno nazadovanje docela zadošča, kakor kaže letošnje zmagoslavje nekaterih držav pri izboru devizno težkih mednarodnih gostov s hkrati zelo majhnim ali celo nobenim povečanjem povprečne potrošnje med našimi gosti. Treba je marsikaj rešiti in opraviti med nami samimi, da bi prenehali pošiljati mikro-gradivo za splošno konkurenčno in strožnje propagandne udare, da bi prenehali dajati samoprispelke obkrovanju. Brev tega nam v prihodnje konkurenčno še bolj »vročene« letu 1970 ne bo dosti pomagala najbolj domiselna lastna propaganda.

PREDRAG DJURICIC

S posveta

Čvrstejša politična in strokovna usposobljenost

Težišče dela in naloge javne varnosti

Razgibana politična dejavnost v naši družbi je dala tudi delavcem javne varnosti pobudo za razpravo o težiščih dela in nalogah te službe, ki naj skrbi za red in varnost ljudi in premoženja. Vsekakor so bile tovrstne razprave potrebne tako zaradi položaja Slovenije in Jugoslavije v svetu kakor zaradi nekaterih pojavov v naši družbi, ki jih je varnostna služba dolžna spremljati in preprečevati.

Pred tednom dni sklican posvet vodilnih delavcev javne varnosti v Sloveniji (od komandirjev do načelnikov uprav) je poskušal kompleksno odgovoriti nekaterim zahtevam sedanega časa in pripraviti rešitve v neposredni prihodnosti. Med prve ugotovitve sodi odprtost Slovenije in Jugoslavije proti zunanjemu svetu. Ta je nedvomno pozitiven pojav v naši družbi, ki vpliva na našo neodvisno pozicijo in s tem tudi na razvoj socializma v svetu, lajša pa tudi potitistim negativnim silam (emigraciji, tujim obveščevalnim službam, tuji idejni infiltraciji), ki jim je tako Jugoslavija trn v peti. Varnostna služba mora doslej uspešno delo za omejevanje delovanja teh sil nadaljevati z vso ostrino. Tudi znotraj naše družbe so elementi, ki bi radi sedanji razvoj družbenega sistema zavirali z vsemi sredstvi — tako z instrumenti javnega kot podtalnega delovanja. Pomoč delavskemu razredu v njegovem boju za ohranitev in razvoj socializma je tudi temeljni interes delavcev organov za notranje zadeve, implementiran v njihovi dolžnosti, braniti ustavni red v naši državi. V ponovni potrditvi te politične orientacije je bil izčrpan velik del razprav okrog določitve vloge organov za notranje zadeve v sedanjem političnem položaju tako doma kot v svetu.

Seveda bi zgolj načelno določanje smeri delovanja organov javne varnosti ne prineslo popolnejših koristi posveta. Prilagajanje metod dela in organizacije službe je moralo izhajati iz teh načelnih ugotovitev, upoštevajoč pri tem vse pozitivne premike zadnjega časa tako v celotni družbi kot znotraj same službe.

Razvoj demokracije in utrjevanje samoupravne sistema navidezno postavlja varnostne organe kot sredstvo državne prisile v tak položaj, ko bi morali slednji oslabil svoje delovanje in s tem potrditi demokratizacijo in deatizacijo naše družbe. Posvet pa je nasprotno ugotovil, da večja demokracija zahteva bolj in učinkovitejšo varnostno službo, saj je tako lahko parira večjim možnostim delovanja protidemokratskih sil. Izhajajoč iz te ugotovitve in iz izkušenj preteklosti, je moral posvet tudi odgovoriti na dvoje temeljnih vprašanj: nadaljnega razvoja te službe:

— kako v okvirih razvitega samoupravljanja določiti mesto in vlogo varnostnih organov in

— kako okrepiti varnost te odprte družbe in ob tem njene varnostne službe, ne da bi pri tem kakorkoli omejevali ali ovirali nadaljnje progresivne družbene procese.

Delikatnost obeh nalog je bila v središču razprav posveta in njeni refleksi so se pojavljali v vseh stevilnih in dovolj kvalitetnih razpravah udeležencev, pa naj so razpra-

vjali o gospodarskem kriminalu, o družbeni samozasčiti, o samoupravljanju znotraj službe javne varnosti, obnašanju miličnika, disciplini, javnemu redu in miru, strokovnem izobraževanju itd.

V načelu ni bilo prigovora dejstvu, da posev v samoupravo od zunaj zahteva določene pogoje za tako posev, zlasti še, če gre za akcijo s strani organov za notranje zadeve. Temeljni zakon za notranje zadeve in vsa kazenska zakonodaja sicer jasno opredeljujeta te pogoje, na podlagi razprave pa je bilo ugotovljeno, da prav področje gospodarskega kriminala v praksi kaže na različna pojmovanja dolžnosti gospodarskih organizacij na tem področju in tudi na različna pojmovanja glede oportunitet interveniranja varnostnih organov. Odtod tudi dilema, ali je relativno zmanjševanje števila kaznivih dejanj po gospodarskem kriminalu res posledica manjše aktivnosti storilcev kaznivih dejanj ali pa posledica prikrivanja teh dejanj oz. njihovega vneševanja znotraj samoupravne organizacije — zaradi nekakšnih svojih poslovnih ciljev. Sklep o večji ofenzivnosti organov za notranje zadeve povsod tam, kjer gre za kazniva dejanja, ne glede na položaj storilca, bo vsekakor koristen za učinkovitejšo odpravljanje dejanj na škodo družbe, ki ji naposled ni vseeno, ali se bo samoupravljanje na vseh ravneh razvijalo ali pa ga bodo onesposobili škodljivi elementi. Od tu izvira istovestnost interesov družbe in njene varnostne službe pa bo pravilno regulirala tudi nihanja v problemih, kako daleč organi za notranje zadeve pri izpolnjevanju svojih dolžnosti, posebej še, če bodo samoupravljavci in občani še bolj kot doslej kazali pripravljenost pomagati tej službi pri odkrivanju dejanj, ki so predvsem njim v škodo.

Ta orientacija je spodbudila tako razpravljavce kot referat sam k ugotovitvam, ki zadevajo tudi strokovno in politično pripravljenost delavcev organov za notranje zadeve, da bi svoje naloge čim strokovneje in čim boljše opravili. Zato je smotljiva ocena o ne dovolj visokem strokovnem in političnem nivoju tako operativne kot vodilnih delavcev jasno nakazala naloge za večja prizadevanja v tej smeri. Osemdeset odstotkov članov ZK v javni varnosti ne pomeni samo ugodnih pogojev za kvalitetnejše politično delo, ampak tudi za še bolj zavestno prizadevanje pri dvigu strokovnega nivoja, discipline in odnosov do občanov. Tako usposobljeni delavci in služba kot celota bodo lahko še poglobili zaupanje družbe v njeno učinkovitost.

Problem krepitve varnosti družbe v celoti in posebej njene varnostne službe je ozko povezan z vprašanjem družbene samozasči-

te, preventivne dejavnosti službe za notranje zadeve in njene modernizacije.

Dejstvo, da mora družba mimo podpore progresivnim silam nadaljnega razvoja družbenih odnosov enako intenzivno razvijati tudi svoje moči za ohranitev in obvarovanje teh pridobitev, je načelo, na katerem temelji družbena samozasčita. Njen hitrejši razvoj in učinkovitejša vgrajevanje v vse dejavnosti družbe pa nalaga nove dolžnosti tudi organom za notranje zadeve kot strokovni službi, ki mora biti stalno prisotna v vseh tovrstnih procesih in pripravljena s strokovnimi nasveti in posegi prispevati k njeni krepitvi. Posvet je svojo razpravo usmeril predvsem na tista področja, kjer lahko organi za notranje zadeve v bližnji prihodnosti največ storijo, zato je posebej priporočil intenzifikacijo uporabe tistih oblik in metod v delovanju službe javne varnosti in posebej milice, ki zagotavljajo čim hitrejšo in učinkovitejšo prisotnost na ogroženih območjih ob čim smotnejši uporabi razpoložljivih moči in tehničnih sredstev. Tudi selektivnost pri določanju dnevnih nalog in prvenstvena usmeritev na družbeno in politično najbolj škodljiva dejanja (ki so tudi strokovno zahtevna glede odkrivanja) bo prispevala racionalnejšemu in učinkovitejšemu delu — kar je ob sedanjem pomanjkanju kadrov zelo pomembna delovna orientacija.

Tako v referatu republiškega sekretarja kot v razpravi je bil odnos med človekom in tehniko obravnavan kot pomembno vprašanje učinkovitega dela. Ko se nujno postavlja v ospredje zahteva po čim bolj moderni tehnični opremljenosti varnostne službe, pa ni bilo mogoče obiti dejstva, da moderna tehnika zahteva tudi moderen miselni pristop k njeni uporabi ob čim večji domiselnosti in iniciativni uporabnika.

Tudi organizacija dela mora biti v skladu z želeno učinkovitostjo. Dejstvo, da so v organih za notranje zadeve po večletnih naporih urejena sistemska in kadrovska vprašanja, je bilo izhodišče zahtevi po nadaljnjem utrjevanju obstoječe organizacije, problem premlajenega dotoka novih kadrov pa bo treba reševati hkrati s problemi osebnega standarda delavcev organov za notranje zadeve, kot so osebni dohodki, stanovanja, rekreativni objekti in podobno. Prav na teh področjih pa se odpirajo že širše možnosti krepitve samouprave delavcev organov za notranje zadeve, ki se je tudi sicer uveljavila na vseh področjih, za katere je pristojna.

Posvet je dal podlago za nadaljevanje razprave o vlogi in nalogah organov za notranje zadeve in po preprisanju prisotnih uspel razčistiti nekatera vprašanja, na katera so naleleti delavci varnostne službe pri svojem delu. Čvrstejša politična in strokovna usposobljenost bosta še naprej v središču pozornosti službe kot celote in od tu bo treba kreniti v boj za tako vlogo organov za notranje zadeve, ki družbe ne bo ovirala na poti napredka, ampak ji bo odstranjevala ovire na tej poti. Koristi pa morajo biti podrejene delovnemu človeku, občanu, ki bo tudi končni sodnik, koliko uspevajo prizadevanja njegove varnostne službe in kje bo treba še delati in ukrepati za njeno čim popolnejšo delovanje.

JOZE HARTMAN

Nadloga teh dni

Krogličasti virus doma v divjih svinjah?

Ob letošnji evropski epidemiji gripe

Predstavljamo vam družino

Nemara bi bilo prav, če bi predstavili vso družino gripoznih virusov. Tipi gripoznih ali influenčnih virusov so A, B in C. Vidimo jih sicer lahko le pod elektronskim drobnogledom, ki poveča delce od 30 do 50-tisočkrat. Zato pa s prostim očesom ne vidimo kroglice (vsaj virusi gripe imajo krogličasto obliko), kakor vemo iz lastnih izkušenj, niso nič manj nevarne. Tipi gripoznih ali influenčnih virusov so A, B in C. Prvi povzročajo obsejne epidemije ali pandemije, drugi pa manjše epidemije. Le-te mnogokrat nasledijo epidemije, ki jih povzročijo virusi A. Ni pa še doslej še nikoli zgodilo, da bi bil virus B oče pandemij. Vsako leto je v Sloveniji mnogo influenc (gripa ali influenza, to je, kakor vemo, le različno ime za enako bolezen), ki jih povzročijo virusi B. Virus C zakrivi zgolj posamična obolenja pri otrocih. Zanimivo bi bilo nemara povedati tudi, da je klinična slika bolezni enaka, pa najsi povzročijo gripo virus A ali virus B.

Šele 1933. leta so osamili virus influence

Ko takole prebavamo gripo in nas trpinčijo visoka vročina, hud glavobol in bolečine v vseh udih in ko nas zaobjame zaradi vseh teh in drugih mnogoterih muk popolno brezvolje, nemara ne vemo, da je gripa že hudo stara bolezen. Zaradi nje je bolela glava že stare Grke. Sloviti zdravnik Hipokrat je opisuje že v 5. stoletju pred našim štetjem. Opis narave bolezni kažejo na to, da je proti koncu 6. stoletja naše dobe prizadela gripa francosko mesto Tour. Zgodovinarji medicine trdijo, da je od 1173. leta do nekoliko 15. stoletja zamajalo srednjeveški svet enajst pandemij. Potem je 1485. leta izbruhnila bolezen, ki bi, sledeč opisu, utegnila biti gripa, v Angliji. Stari zapisi govorijo, da je štrikrat izbruhnila na

široko, dokler ni 1552. leta izginila. Prebivalci vesele Shakespeareove Anglije so jo imenovali bolezen z znojnjem. V Franciji, kjer tako kot povsod bolezen ni povzročila le sivih las, marveč (kar je najhujše) ogromno mrtvih, so jo imenovali La grippe (zgrabit).

Seveda v teh časih še ni bilo drobnogledov, da bi lahko človek na lastne oči videl preteke kroglice. Sicer pa ljudje tudi niso vedeli, da povzročajo tegobe virusi. Prvikrat v človeški zgodovini so virus influence osamili 1933. leta angleški znanstveniki Smith, Andrews in Laidlaw. Tako se je navezadnje odprla pot za izdelevo za zdaj edinega varnostnega sredstva, ki lahko varuje pred gripo, za edino zdravilo proti gripi — za cepivo. Dejstvo je sicer, da so znanstveniki že pred tem znamenitili 1933. letom slutili, da povzročajo bolezen neznan virus. Na to misel jih je pripeljala bolezenska slika strahovite epidemije, ki je na veliko morila v letih 1918 in 1919. Toda virus se je posrežilo znanstvenikom osamiti šele 14 let pozneje. Omenjeni angleški znanstveniki so se že takrat seznanili z vsemi tremi tipi iz virusne družine (z A, B in C). Takrat so obojem lahko tudi zanesljivo dokazali, da je bila smrtonosna bolezen, ki je dobesedno pretresla svet 1918. leta, zares gripa. V tistih letih, ki so jo preboleli, so našli značilna protitelesa. Ta protitelesa so našli tudi pri še živih ljudeh, ki so preboleli bolezen 1889. leta. Tako so zopet lahko zanesljivo ugotovili, da je šlo tudi tu za epidemijo gripe.

Da je šlo tudi pri drugih velikih evropskih in svetovnih epidemijah v minulih stoletjih za gripo, pa je mogoče domnevati le na podlagi kliničnih zapisov bolezni. Če bi se malo pobeskrbali po zgodovini gripe, bi lahko ugotovili, da je bila pandemija 1918. leta najbrž najhujša doslej. Domala hkrati je izbruhnila v Franciji, ZDA in Italiji. V kratkem je okužila ves svet. Umorila je več kot 20 milijonov ljudi. Bila je torej bolj »plodna« kot prva svetovna vojna.

V oddaljenem času je znana epidemija, ki je soralas od 1709. do 1712. leta na različnih krajih sveta. V letih 1729 do 1733 sta Evropo zajela dva velikanska gripozna vala. Prišla sta iz Rusije.

Huda je bila epidemija, katere žarišče je bilo 1742. leta na obalah Baltika. Zajela je vso Evropo. V Nemčiji je razen ene desetine ljudi zbolelo vse prebivalstvo.

Stiri epidemije so bile od 1757. do 1762. leta. Hudi sta bili gripozni leti 1781 in 1782. Epidemija se je začela na Kitajskem. Potlej se je razlezla čez Sibirijo do Rusije, dokler ni okužila Evrope. Po domala enaki poti je korakala epidemija 1788. leta. Po njenih stopinjah sta šli še epidemiji 1789. in 1803. leta. Trije velikanski pandemij valovi so zadevali ob človeštvo od 1830. do 1833. leta. Prvi val se je začel na Kitajskem, domnevajo zgodovinarji. Nato je prišlo v obdobjih od 1836. do 1837. in od 1847. do 1848. leta do novih bolezenskih sunkov. Gripa se je, kot da bi oponašala sonce, širila od vzhoda proti zahodu.

Zdajle pa se pride na vrsto epidemija iz leta 1889. Zanj, kot povedano, že znanstveno in prvikrat vemo, da je šlo res za gripo. Za morilsko epidemijo 1917. leta pride v tej zgodovini na vrsto še epidemija 1947. leta. Povzročil jo je virus A-1, ki je deset let pozneje, kot že tudi vemo, dobil sopotnika A-2.

Ena najprezgodnejših značilnosti gripe je prav gotovo ta, da se je doslej bolezen venomer odpravila na svoj epidemij pohod iz Azije. Tu je, kažež njena edina domovina. Nekateri znanstveniki domnevajo, da imajo virusi gripe svoj zrezervat v divjih svinjah, živčih v Siamu in na Kitajskem. Ni se pa znanstvenikom še posrežilo dokazati, kako da virus enkrat preide na človeka, drugič pa ne. Prav tako še ni znanega nič, zakaj virus določeno dobo spreptiče, nato pa iznenada plane z vso močjo. Zdravniki bodo nekoč gotovo rešili tudi vse te zagonetke. Prejone bodo izmakli tudi zdravili, ki bo morilo gripozne virus. Za zdaj preostaja človeku samo to, da si pusti vcepiti cepivo. Če se tako odloči pravočasno, potem je najmanj 80 odstotkov možnosti, da se ga virus ne bo prijel. Drugače pa za bolnika ni drugega zdravila kot, recimo, aminopirin za odpravljanje vročine, plivadon ali andol proti glavobolu in bolečinam v udih in C vitamini za boljše telesno odpornost.

PRIMOZ ŽAGAR

Virus gripe je letos globoko zaoral v človekovo zdravje. Poročila iz mnogih koncev Evrope pričajo o tem, Italijo in Francijo udarja bolezen najhujše. Ta čas leži v posteljah kakih 13 milijonov Italijanov in prav toliko Francozov. Valovi gripe močno pluskajo tudi na Portugalsko, v Španijo, Veliko Britanijo in Zahodno Nemčijo. Bolezen ni prizanesla tudi naši deželi. Izvedenci Svetovne zdravstvene organizacije sodijo, da je letošnja gripozna povodenj nadaljevanje lanske epidemije hongkonške gripe. Gre za virus Hongkong A-2 1968.

Natančnih podatkov, koliko Jugoslovancev oziroma koliko Slovencev je doslej zbolelo za azijsko gripo, še ni. Zdravstvena služba dela počasi. Tu, pri ugotavljanju gripoznih primerov namreč ne sme biti pomoč. Iz množice prehladnih obolenj, ki so že običajna za ta letni čas, je treba izluščiti primere prave gripe.

Besedo ima strokovnjak

Navzlic temu pa ima vodja virusnega laboratorija pri republiškem zavodu za zdravstveno varstvo dr. Marko Matjašič v rokah podatke, sicer nekoliko starejše, zato pa vseeno dovolj zgovorne. Do konca novembra so v Mariboru zaznali 5.300 primerov gripe (treba je vedeti, da je razlika med prijavljenimi gripoznimi obolenji in dejanskim številom bolnikov). V istem obdobju je bilo v Ljubljani kakih 3.000 gripoznih obolenj. Zelo verjetno pa je, pravi dr. Marko Matjašič, da se je od prvega decembra naprej število bolezenskih primerov precej pomnožilo. Najprej: do 8. decembra so na goriškem območju zaznamovali 1.500 bolezenskih primerov, na Jesenicah, v Radovljici in na Bledu pa so presteli približno 2.400 bolnikov. Pred nekaj dnevi je hudo neprijetno in boleči virus A-2 prodrl prav tako na Primorsko. Možno je, pravi dr. Marko Matjašič, da so virus prinesli semkaj iz Italije. Po drugi strani pa je prav tako mogoče, da se je gripa razlezla na Primorsko iz notranjosti Slovenije. Če

prav natančnih podatkov, kakor rečeno, še ni na voljo, pa je ta čas že znano, da je letošnja slovenska gripa po množini obolenj že presegla lansko epidemijo.

Prve tri primere gripe so pri nas zaznamovali konec oktobra. V Evropi pa se je gripa najprej pojavila jeseni v Španiji. V Barceloni in v vsej barcelonski provinci je tedaj zbolelo več kot 30 odstotkov prebivalcev. Nato je gripa novembra začela »okupirati« Francijo. V istem času je osvinstila nato še Veliko Britanijo. In tako gre naprej nenadejano in naglo.

Zanimivo je, da so letos najprej odkrili in zaznamovali gripo v Avstraliji. Kljub temu pa po mnenju dr. Marka Matjašiča še ni mogoče govoriti o pandemiji, to je o vsoljni epidemiji gripe, ki po bliskoma zavzame domala ves svet.

Lani smo imeli pandemijo. Izbruhnila je julija v Hongkongu. V treh tednih je takrat zbolelo pol milijona ljudi. Potlej pa je virus obkrožil domala vso zemljo. Takrat so v laboratorijih prvikrat osamili zdaj že dobro znani virus Hongkong A-2 1968. Da povzročata letošnja epidemijo enak virus, to so ugotovili različni laboratoriji v Evropi, tudi ljubljanski virusni laboratorij.

Stari znanec

Sicer pa je gripozni virus A-2 že stari znanec zdravnikov in bolnikov. Po svetu kroži že od 1957. leta; le da takrat še ni bil hongkonški virus. Leta 1968, ko je pande-

Ob pokolu v Song Myju

Obtožba, kriza vesti, bojazen

Odkritje je vzbudilo v ameriški družbi globoko krizo in hkrati bojazen, da utegne nasilnost navzven okrniti tudi moralne vrednote demokracije doma

Ameriški senator Edmund Muskie je govoril v imenu milijonov Američanov, ko je rekel: »Tragični dogodki v Song Myju so nas vse, brez izjeme, postavili na zatočno klop. Pokol odkriva, kako strahotno breme je ta vojna za vietnamsko družbo, odkriva pa tudi, kako ta vojna spodjeda naše moralne temelje. To je konflikt, ki utegne požviniti našo mladino in zadušiti v nas zaupanje v vrednote civilizacije...« Mati vojaka Paula Davida Meadla pa je govorila brez prispevka: »Vzgojila sem sina v dobrega in poštenega človeka, vojska pa mi ga je spremenila v zločinca, v morilca starčkov, žensk in otrok...«

Na ameriško družbo je legla zadušljiva mora strahotnega odkritja iz Song Myja. Pred televizjskimi kamerami in na časopisnih straneh se vrste srhljive izpovedi prič; zde se kakor pobege prikazni iz Nürnberga ali oživljeni duhovci iz prošle vite Séšini v Alžiru. Ameriška družba doživlja šok, kakšen je pretresel Francijo ob Alžiriji.

William Calley, 26-letni ameriški poročnik, je povprečen Amerikan kot milijoni drugih. Njegovo ime se je 16. marca 1968 stopilo z imenom doslej anonimnega vietnamskega zasedka. Calley in Song My sta postala čez noč pojem, kot so bila nekoč pojem Lidice, Oradour in desetine drugih imen; sta pa tudi simptom razkroja neke družbe, razkroja, ki je opozoril, da se približuje ura resnice in da se srečanju z njo ne bo mogoče dolgo izogibati.

Zločin se je zgodil 16. marca lani. Dve leti po strahoti, marca 1970, bo William Calley stopil pred izredno vojaško sodišče v Fort Benningu, ki bo ugotovilo stopnjo njegove krivde in izreklo kazen. S formalnega pravnega stališča bo »spravil« zadosečen, kajti zločin, ki ga je predsednik Nixon in z njim vsa uradna Amerika označil za »osamljen, obžalovanja vreden primer«, bo prejel kazen.

Toda zločin v Song Myju ni osebni primer poročnika Calleya; tudi ni samo problem čete »C« ali 11. brigade ali divizije Americal. Na milijone Američanov, ki so odrasli v enakih razmerah kot poročnik Calley in so prav tako povprečni, dobri Američani, kot je bil pred odhodom v Vietnam on, se lahko poistovetijo z njim. Vsak od njih lahko pravi: »Kaj kaj takega ne bi bil storil. Zakaj je on ravnal tako?« Zločin v Song Myju torej ni osebni primer, marveč je nacionalni problem.

Za strahoto v Song Myju je veliko odgovornih ljudi v Saigonu in nemara tudi v Washingtonu vedelo že od samega začetka. In vendar je minilo več kot eno leto, da je javnost zvedela zanj. Vojak Michael Bernhardt se je moral demobilizirati, da je lahko razkril dejanje, ki je šokiralo ameriško in svetovno javnost. Če na procesu proti poročniku Calleyu ne bodo vsaj moralno sodili vsem tistim, ki so zločin hotel ali načrtno prikrivali, bo nemara to dejstvo v končni posledici strahotnejše kot zločin sam.

Popolnoma upravičeno bi se na primer lahko vprašali, zakaj je prav pokol v Song Myju tako strahotno vzemirni milijone in milijone povprečnih Američanov, ki na televizijskih zaslonih že štiri leta iz dneva v

dan spremljajo vse strahote in grozote vietnamske vojne in so že navajeni na razmrčarjena trupla: senator Edward Kennedy je to strahoto strnil celo v statistični okvir: 300.000 nedolžnih civilnih žrtev. Dejstvo, da je ameriška družba kljub vsemu še toliko zdrava in močna, da se upa odkrito pogledati v ogledalu, žal niti za eno samo truplo ne zmanjša te grozljive številke.

Šok za milijone povprečnih Američanov

Nemara je bil šok za milijone povprečnih Američanov tako globok zato, ker so se čez noč zavedli, da so bile vse te strahote »zaman«; zato, ker so spoznali, da Song My (in stotine, če ne tisoči drugih brezimnih vasi) ni »osamljen, obžalovanja vreden incident, ki se mu v vojni pač ni mogoče izogniti, marveč simbol ameriške nemoci in znanlec ameriškega poraza; morda ne tistega na bojišču v Vietnamu, marveč onega, moralnega, doma. Če se je povprečen Amerikan pred leti postavil od vojaka, ki so odhajali v Vietnam v prepričanju, da odhajajo tja braniti ljudstvo pred rdečim nasiljem, je na mah spoznal, da so prav ameriški vojski nosilci sistematične, načrtnega nasilja, ki utegne nekoga dne zarezati občutne brade ljudi v njegov način življenja doma!

Najhri ni naključje, da je reporter Seymour Hersh, čez po svoji knjigi o pripravah na balistično vojsko, 22. oktobra prvi v tisku objavil grozljivo epizodo iz Song Myja; datum je poseben: teden prej je namreč na milijone Američanov med svetnamskim moratorijem ispricalo svoje nasprotje vojni. Prav tako ni naključje, da je sredi novembra, po drugem svetnamskem moratoriju, provincialni list izrazilo konservativne usmerjenosti — »Cleveland Plain Dealer« — prvi objavil arhivne posnetke vojaškega reporterja Ronalda Haeblerja, ki so jih za njim povzela vse televizijske družbe. Tisk, radio in televizija so pobrali in vrnilo ročnico, ki jim jo je vrgel podpredsednik Spiro Agnew, ko je rotnel proti »defetizmu in protidržavnemu razpoloženju med novinarji. Ogorčenje, ki je spričlo odkritje tragedije v Song Myju zajelo ameriško družbo, torej ni samo moralna obsodba nasilja, ampak je tudi akt samoobrambe od spoznanju, da tudi ameriška družba ni imu-

na zoper totalitarizem. Visok funkcionar ameriškega pravosodnega ministrstva Richard Kleindienst je sicer izjavil, da so za pripravo taborišča, ki so jih bili predvideli za internacijo prevratniških elementov (treba je povedati, da doslej še niso nikogar vtačili v ta taborišča), toda njegova izjava je bolj vzemirila kot pomirila ameriško javnost; vojna se namreč nadaljuje in njen konec se vsak dan bolj izgublja v megli. Američani kot družba pa so vsak dan bolj razklani, zaupanje v vrednote, ki so bili zanje prepričani, da so granitni temelji njihovega načina življenja, pa se vsak dan bolj maje: marca letos je bila na zatočni klopi mornarica v osebi kapitana Burcheta s špijonske ladje »Pueblo«; afera z zelenimi baretkami so podlatili; marca prihodnjega leta bo na zatočni klopi suhozemska vojska, ki jo posebej Calley, tisk pa vsak dan odkriva podkupljivost in pokvarjenost predstavnikov civilnih institucij, ki so bile še pred nedavnim čist simbol ameriške družbe. Vojna je udarila kot bumerang.

Če z očmi opazovalca današnjega dogajanja v Ameriki pogledamo nazaj, bomo odkrili, da so se ZDA odločile v obsema no gama stopiti v vietnamsko vojno v trenutku, ko so se na ulicah Los Angelesa vrstili divji spopadi med belci in črnci in ko so študentje v Berkeleyju hrupno cananili, da so napovedali vojno obstoječi potrošniški družbi, ki da ni sposobna odgovoriti na vprašanja, ki jih zastavlja mlada generacija; bil je to čas, ko so se pokazale prve otipljive razpoke v ameriški družbi.

Song My, osebni nasledek brezosebnega zločina

Seveda bi bilo pretirano postavljati, da je ameriška vlada vietnamsko vojno spreminila v svojo izključno v upanju, da bo to s cementom nacionalne enotnosti zapolnilo razpoke, ki sta jih v ameriško družbo zarezala odkriti rasni spopadi in hrupni nihilizem mlade generacije; vsekakor pa je upanje take vrste botrovalo tako lahkomišelnemu vstopu v avanturo in jo tudi opravičevalo.

Vojaški stroj je stikali po njemu lastni logiki in zakonitosti, s vsemi posledicami vojna pa ni dala nobenega od pričakovanih rezultatov: na vietnamski fronti je prinesla spoznanje, da je v omejenem obsegu ni mogoče zmagovito končati, doma pa je do temeljev pretresla družbo in zaupanje v moralne temelje, na katerih je ta stonela. Del Američanov je namreč še odkril, da Song My ni »osamljen primer«, niti sopsojanja vreden eksces, marveč srhljiva zakonitost in s kompjutorji izračunana postavka, ki jo taka vojna, kot je ameriška v Vietnamu, nosi v sebi. Posebni svetovalec bivšega obrambnega ministra McNamara John McNaughton je že aprila 1967 izjavil: »Sedaj smo si na jasnem, kakšno strategijo moramo uprati, če hočemo uničiti vietkong; požgati je treba vasi, s kemičnimi sredstvi uničiti zelenje v gozdovih in preprečiti deželo z asfaltnimi cestami...« Song My je torej samo osebni nasledek brezosebnega

zločina, ki so ga izračunali pentagonski računalniki!

Ob moralni krizi, ki je zajela Ameriko in jo prišla k razmišljanju, tako spomnimo ni brezpoznamno. Predsednik Nixon je na zadnji tiskovni konferenci zagotovil, da bodo »krivci iz Song Myja pravilno kaznovani, hkrati pa je odkril, da se je odločil, vojno nadaljevati: vojna ne bo več ameriška, marveč vietnamisrana. Razlog med eno in drugo je s cinično odkritostjo pojasnil ameriški veleposlanik v Saigonu Bunker. »Razlog je samo v barvi trupela, je dejal, kar naj bi pomenilo, da bodo v prihodnje tam, kjer so doslej padali Američani, prelivali kri vojski saigonske vlade.

Predsednik Nixon je prišel v Belo hišo na krilih obljube, da bo znal vojno hitro končati. Spričo izjav, da Amerika vietnamskega problema ne more razrešiti vojaško, je sledil logični sklep, da mora priti do sporazumne politične rešitve; začetek razgovorov v Parizu je te upe le še utrdil.

„Vietnamizacija“: rumena in ne več bela trupla

Govor na otoku Guam 26. julija, kjer je ameriški predsednik govoril azijskim zaveznikom o vietnamizaciji vojne, je vrgel prve resne sence na prave namere nove ameriške vlade, kajti za sporazumno politično rešitev vietnamske krize ni potrebna vietnamizacija vojne, marveč svetnamizacija mira. V tem okviru je bilo mogoče že takrat slutiti obrise politične strategije, ki je bila na avniju Kleber v Parizu mogle za zamana v ameriškem odbojanstvu, da bi za konferenčno mizo hkrati razpravljali o »desetih točkah za splošno rešitve, ki jih je formulirala FNO, in o »osmih točkah« Nixonovega načrta za mirno rešitev vietnamskega konflikta; ameriška stran se je akrbno izogibala slehernega jasnega odgovora na nedvoumno vprašanje, ali se bodo ZDA popolnoma umakle iz Vietnama ali ne, ameriški predsednik pa si je v tem dvoumnem voduju lahko privoščil več spornih potez, med katere vsekakor sodijo tajni stiki s Hanoiem in odgovor, ki ga je prejel od Ho Ši Minha.

Septembra je postalo jasno, da Washington ni naklonjen samski o začasnii koalicijski vladi, marveč tudi to, da v nobenem primeru ne bo dovolil, da bi padla vlada v Saigonu, ki jo ima za nosilca zakonitosti, pa četudi bi njen padec izzvalo politične sile zunaj FNO; Američani bi privolili v liberalizacijo saigonskega režima ob pogoj, da bi ta liberalizacija potekala pod njihovim pokroviteljstvom. Načelo ni novo; kar se Američanovi tice, so ga že uveljavili v Dominikanski republiki.

Na tiskovni konferenci 3. novembra je predsednik Nixon še govoril o konferenčni misli, za katero da bo Amerika izbojevala mir (kar se je dalo razumeti, kot da Washington ni za mir, dosežen s sporazumom, marveč za mir, valjen za konferenčno mizo), na zadnjem srečanju s novinarji pa je konferenco v Parizu odinil na drugo mesto in povzel tri leta staro čeboto Cabota Lodgea, da bo vojna v Vietnamu sama ugasnila, ne glede na to, kaj se dogajalo na avniju Kleber; nov element, s katerim je dopolnil teorijo Cabota Lodgea, je le »vietnamizacija« vojne.

Kaj je »vietnamizacija«, je avtoritativno povedal že veleposlanik Bunker: trupla na mši strani bodo rumena in ne več bela.

Kako uničiti vietkong, pa je pred skoraj tremi leti razložil McNamara posebni svetovalec: požgati vasi, s kemičnimi sredstvi uničiti zelenje v gozdovih in preprečiti deželo z asfaltnimi cestami.

Vojna bo „ugasnila“, ko bodo uničene vse vasi

Teorijo o vojni, ki bo v procesu vietnamizacije sama ugasnila, ne glede na to, kako bodo tekla pogajanja v Parizu, je torej ob danih vednostih mogoče prevesti v vsem razumljiv jezik nekako takole: vojne bo konec, ko bodo saigonske čete z ameriško opremo in ob podpori ameriškega letalstva in strokovnih čet uničile večino vasi, pregnale prebivalstvo v mesta ali utrjene postojanke in tako prisilile od naravne preskrbovalne baze odrezane gverilce FNO, da se umaknejo preko 17. vzporednice na sever, pomagat obnavljati vasi in mesta, ki so bila porušena med ameriškim bombardiranjem... Nekaj francoski pedant je glede na število doslej požganih vasi in upoštevač desetdajno intenzivnost tega početja izračunal, da se bo to zgodilo v letu 1972... Oktobra, tik pred prvim svetnamskim moratorijem pa je predsednik Nixon, seveda ne v taki zvezi, opozoril direktorje vodilnih listov, da utegne vojna trajati še tri leta!

Song My torej ni samo zločin in eksces. Pojem je in simptom razkroja novega sveta, ki naj bi se bolj in pravičnejši od prejšnjega rodil iz rasvalin in pogorišč druge svetovne vojne. Tudi ogorčenje, ki ga je ameriška javnost ob zločinu v Song Myju občutila in izpričala, ni samo moralni protest proti zločinu, marveč samoobrambni odsev bojazni, da se bo visoko civilizirana družba nekoga dne srušila v breskovidni totalitarizem, ki ga danes v imenu sviljih ciljeva na svojih tankih in letalnih invazija. Izredno vojaško sodišče v Fort Benningu bo sicer lahko izreklo spravilno kazen osebnemu sločinu, ki ga v danem primeru prevzema nase poročnik Calley, breskovidni sločin, ki ga izračunava in načrtujejo elektronski računalniki visoko civilizirane atomske družbe, pa bo na tem tribunalu nemara še naprej ostal nedotakljivi svetilske domoljubne gorečnosti.

Portret tedna

Jomo Kenyatta

»Moj oče je od začetka imel težko življenje. Rojen je bil v družini bojevnikov plemena Kikuyu in njegov oče je padel v bojih s sosednimi plemeni, ko je bil še otrok. Kmalu mu je umrla še mati in ga je pustila, da je moral skrbeti za mlajšega brata. Nekaj časa je živel pri teti, nato pa je zapustil rojstno vas in odšel v misijonarstvo šolo v Togoto (zdaj Kikuyu). Njegov starejši brat Kungu, ki je padel v boju proti nacistom v drugi svetovni vojni, je hodil v isto šolo. V prostem času je moj oče mlazil, da bi lahko plačal šolnino.«

Tako pripoveduje Margaret Kenyatta zgodbo o svojem očetu Johnstonu Kamau Jomu Kenyatti, sedanjem predsedniku Kenije. Prvi dve imeni so mu dali misijonarji škotske presbiterijske cerkve v Kikuju, zadnji dve imeni pa je dobil pozneje. Jomo pomeni »gorce kopje«, Kenyatta pa pomeni »sin Kenije« oziroma »človek, ki se je posvetil Keniji«.

Kenyatta je zmeraj veljal za enega najpomembnejših afriških voditeljev, posebno mnogo pa govori in pišejo o njem letos. Po umoru Toma Mboja letos se je položaj v Keniji zelo zaostрил in zaupanje med plemeni, posebno med Kikujevcem in Luoveci, se je povečalo. To je povzročilo eksplozijo v mestu Kisumu ob jezuru Viktorije, kjer se Kenyattov avtomobil obmetaval ljudje (Luoveci) s kamenjem. Izbruhnili so neredi, policija je »streljala in obžaloval« enajst mrtvih in kakih sedemdeset ranjenih.

Predsednik Kenyatta je ravnal zelo odločno. Razpustil je opozicijsko stranko konijsko ljudsko unijo (KPU) in dal sprjetiti njene voditelje. Skoraj nemudoma je razpisal volitve in vse je kazalo, da je obvladal položaj. Toda na volitvah v začetku decembra so voliči po svoje izrazili vladi in posredno Kenyatti nezaupnico: izmed 158 poslancev je zdaj prišlo v parlament 108 novih. Morda so zdaj v Keniji na vidiku usodne spremembe.

Ni pretirano trditi, da je Kenyatta arhitekt neodvisne Kenije. Kakor večina današnjih afriških voditeljev je izšel iz zelo revne družine in se je od belih gospodarjev naučil taktike in strategije pri osvoboditvi svoje domovine. Zavedal pa se je, da to ni dovolj. Potrebnoval je višjo izobrazbo, to pa si je lahko pridobil le v središču kolonialne oblasti v — Britaniji.

Ze misijonarji so spoznali, da je mladi Johnstonu Kamau zelo sposoben in bister fant. Ko je bil star dvajset let, je zapustil misijon in se preselil v Nairobi, glavno mesto Kenije, ki je bila britanska kolonija od leta 1895. Ker je znal brati in pisati in ker je bil izredno odprte glave, so ga imenovali za vodovodnega nadzornika, kar je bil zelo visok položaj za črnca. Kmalu se je pridružil črnski eliti, ki se je ukvarjala s politiko in organiziranjem sindikatov.

V tistem času se je položaj v Keniji naglo zaostroval, ker so Britanci na veliko razlašali zemljo na kenijskih planotah in potiskali domača plemena na nerodovitno in pušo zemljo. Na planotah je zemlja zelo plodna in podnebje zdravo. Zlorabe z zemljo so postale tako pogoste in obsejne, da je London imenoval parlamentarno komisijo z nalogo, da jih razišče. Kenyatto so poklicali v britansko prestolnico, da bi tam razložil afriško stališče. Ostal je v Evropi petnajst let od 1931 do 1946.

Sikleni je, da si bo povečal izobrazbo in da se bo znanstveno pripravil na boj proti vladavini belcev. Hotel je spoznati njihovo miselnost, se naučiti sukati njihova politična, gospodarstva in kulturna orožja, predvsem pa ugotoviti razločke med miselnostjo in dejavnostjo Evropejcev in Afričanov.

Prav med bivanjem v Evropi si je Kamau Johnston nadel ime Jomo Kenyatta. V Britaniji se je vpisal na znano londonsko School of Economics, kjer je postal priljubljen učencev slavnega etnologa poljskega rodu Malinowskega. Pri njem je tudi spoznal vse to »Pogled na goro Kenijo, ki še danes velja za pomembno delo za spoznavanje

nje magičnih obredov in tradicij iz najstarejše afriške preteklosti. Hkrati je ta teza epopeja narodnih običajev plemena Kikujev, primitivnih in včasih grozljivih obredov, ki so uravnavali javno in duhovno življenje tega plemena, ko je še živelo svobodno v afriški domovini.

Ta teza je značilna za Kenyatto, ker dokazuje, da je v srcu ostal Afričan in Kikujev, čeprav je prihajal v intimen stik z britansko in evropsko kulturo. Značilna tudi zato, ker dokazuje, da je še tako visoka in temeljita izobrazba v bistru le prevleka in obleka človekova, da pa sta njegova notranjost in njegovo čustvovanje z neštevilnimi nitmi povezana ne samo z rojstno vasjo, ampak tudi z atavističnimi, podedovanimi izkustvi lastnega naroda ali plemena.

Ko je Kenyatta dosti pozneje premagal svojega političnega nasprotnika Oginga Odinga, si je snel tradicionalno pokrivalo »luo«, ki ga je dotlej varovalo pred Odingovimi uroki. Pokrivalo ga je varovalo, da ga ne bi Odinga obsedel z žilmi duhovi. Med javno in slovesno ceremonijo je vrzel pokrivalo v ocean. Diploma na London School of Economics je vsekakor nekaj otipljivega, toda za Afričana so pomembnejši in otipljivejši afriški bogovi.

In naposled je »Pogled na goro Kenijo« pomemben tudi zato, ker vsebuje vse tiste elemente verovanja in čustvovanja, ob katerih se je navdihovalo tudi gibanje Mau Mau.

Kenyatta se je vrnil v Kenijo leta 1946. Po koncu druge svetovne vojne so se zgrinjali v deželo novi beli koloni. Grabili so plodno zemljo na planotah, Afričanov pa se je loteval obup. Leta 1950 je gibanje Mau Mau začelo sejati strah po vsej deželi med belci in tudi črnci, ki so sodelovali z njimi. Britanske oblasti so 22. oktobra 1952 aretirale Kenyatto z obtožbo, da je organizator Mau Mau. Obsojen je bil na sedem let ječe. Danes vsi nepristranski zgodovinarji, tudi britanski, soglašajo, da Kenyatta ni nikoli odobraval mesarjenja Mau Mau, pač pa je opravičeval nagibe tega gibanja in razlagal, zakaj se je to gibanje rodilo.

Ni dvoma, da je gibanje Mau Mau pospešilo neodvisnost, ker je naglano Britancem strah v kosti in dokazalo, da ni mogoče večno vladati ljudstvu, ki se je naposled odločilo, da ne bo več ubogalo belcev.

Medtem je Kenyatta postal mučenec, junak in resnični voditelj gibanja za neodvisnost, ki jo je Kenija dobila 12. decembra 1963. Britanci so se bali, da se bo zdaj »veliki stavek« maščeval belcem za leta, ki jih je presedel v zaporu, in za vse krivice, ki so jih prizadejali Afričanom. Toda vsi so bili presenečeni, ko je Kenyatta od samega začetka povedal, da mora Kenija postati članica Commonwealtha, da morajo v deželi složno živeti črni in beli in da se morajo vsi člani gibanja Mau Mau do zadnjega vrtni domov iz gozdov in oddati orožje. Pohvalil je njihov pogum in zasluge, zahteval pa je od njih, da se popolnoma podredijo mladi državi oblasti.

Zadnjih šest let je kljub bojem z opozicijo vladal v Keniji mir. Trenja med plemeni seveda niso ponehala, toda videti je bilo, da v deželi nastaja nov narod, ki si bo sčasoma utrdil zavest kenijske in ne plemenske pripadnosti. Toda pokazalo se je, da so plemenska nasprotja globlja in močnejša, kakor je marsikdo mislil.

Kenija je danes na razpotju. Kenyatta pa se bliža koncu svoje dolge in trnove poti. Očitno je, da za svojega življenja ne bo mogel odpraviti teh nasprotij, najsi uživa še tako velik ugled. To ni dokaz, da je premalo naredil ali da ni bil dovolj sposoben, ampak zgolj dokaz, da nekatera globoko zakoreninjena nasprotja razrešuje nekaj generacij in da jih celo velike zgodovinske osebnosti ne morejo do kraja odpraviti. Njihov življenjski vek je prekratak v primerjavi s stoletji, ko so ta nasprotja nastajala.

PRIVID IZ NURNBERSKIH PRIČEVANJ
Grmada trupel na trgu v mestu Cam Mau je sestavni del psihološke spomiritve vietnamskih vasi

MIRAN SUSTAR

BOZIDAR PAHOR

Med knjigami

„Šumijo gozdovi domači“

Novi roman Antona Ingoliča

Imed slovenskih pripovednikov se je Anton Ingolič najbolj poglobil v človekove odnose do lesa, do gozdov...

Šumijo gozdovi domači je roman, ki razdeljen v štiri dele: vsakega od njih uraja v kurzivi našim prolog, ki je ponekod podplut z lirizmom in nekako pripravljiva bralečev čustveno sprejemljivost za pripovedni razplet...

Knjižni dokument časa in okolja je (namišljen) mariborski proces zoper tipičnega spekulanta povojnih let Lenarta Lesjaka in njegovo družino...

Knjižni dokument časa in okolja je (namišljen) mariborski proces zoper tipičnega spekulanta povojnih let Lenarta Lesjaka in njegovo družino...

STANE JERKO: KOSTANJEVIŠKA PODOBA

O jezikovni kulturi (4)

Je ustaljenost in enotnost negibnost in uniformiranost?

Kot je bilo že rečeno, je kultiviran tisti jezik, ki je sposoben natančno in jasno ter vsebinski in namenu primerno izražati misli in poverodljivo znanje...

Če bi nekega dne prišel kdo z zahteva, da naj se glasi zaimek za 3. osebo (on, ona, omo) v 4. sklonu ednine pa srednji spol in v 4. sklonu množine za vse tri spolia...

venec hočeš nočes sprizniti s mislijo, da je v svoji materinščini nevednež in da bi se tujega jezika prejel naučil kakor lastnega...

„Zakaj ne po slovensko“

Ob Toporišičevem učbeniku za angleško govoreče izseljence

V nenehni skrbi za ohranitev slovenske med izseljenci, zlasti med novimi izseljenskimi generacijami, ki jih na matično domovino veže le še pripovedovanje staršev...

»Tečaj, katerega avtor je naš priznani slavist dr. Jože Toporišič, je ob izidu priročnika izjavil tajnik Slovenske izseljenske matice Tone Brožič, sestavlja poseben učbenik z obširnimi komentarji v angleščini in šest gramofonskih plošč s slovenskim besedilom...

Kazalo po tematičnih skupinah, ki ga je avtor učbenika Jože Toporišič postavil po predgovoru knjigi v uvod, nas seznanja z vsebinsko strukturo lekcij, iz katerih se bodo angleško govoreči lahko seznanjali s temelji slovenskega knjižnega in tudi pogojnega jezika...

»Toporišičeva knjiga Zakaj ne po slovensko presega okvir, ki si ga je zamislila Slovenska izseljenska matica. Priročnik za učenje slovenskega jezika bodo s pridom uporabljali tudi študentje drugih narodnosti...

Radko Polič: DOBRA REKA

Spomini kot spomin, bi človek rekel za »Dobro reko« Radka Poliča. Pravzaprav bi lahko še rekli, da memoarska literatura, če pišejo znani ljudje, vnaša v moderno zgodovinsko nekaj indidualnih pogledov na dogodke...

Pavla Hočevar: POT SE VIJE

Spomini Pavla Hočevar nosijo pečat literarne ambicije. Napisana so v čudovitem jeziku naših klasičnih pisateljev. Rahla ožnost preveva vso knjigo, ožnost, ki je tako iskrena in nam kaže avtoričino delo na Tržaškem kot njeno življenjsko delovanje...

Miloš Mikeln: SATIRE

Mariborska založba Obzorja je izdala knjižico odlomkov iz značilnih Mikelnovih odskritih tekstov Administrativne balade, Inventure 65 in satirične kabareta 2 x 2 = 5. Namen knjižice je predvsem zabavati, toda tokrat ne na dobrodušni način, ampak aktualneje, bolj zgošče in neposredneje. Ob tem, ko se je mariborska založniška hiša odločila za ponatis odlomkov iz Mikelnovih odskritih tekstov, nas bo seveda v prvi vrsti zanimalo, če so teksti tudi v berilu, ki ga imamo pred seboj, s mrtvo govoricno tiskarskih črk prav tako učinkoviti kot na odru. Ob knjižici odlomkov iz njegovih satiričnih odskritih tekstov navajamo karakteristični odlomek iz zadnjega prispevka v knjižici, iz satire »Kako je ljubi bog spraval v smeh Slovence«.

BORIS URBANOVIČ

Malo znani kraji

Mestece gospodarskega čudeža

Tetrapak, rakija pa tudi književna revija z najvišjo naklado v državi

Življenje velikih mestnih in industrijskih središč ter veliki in znameniti politični dogodki se kar po pravilu najbolj priklepajo pozornost javnosti v Srbiji: govori in piše se o Boru, Djerdapu, Trepci kakor tudi o velikih in obetajočih industrijskih programih, kot so elektronska industrija, razvoj avtomobilske industrije v zvezi s kragujevsko »Zastavo« ob pomoči »Plaste«. Pozornost srbujajo tudi težave z (po Djerdapu) največjim investicijskim dejanjem v Srbiji, »Vizkoz« v Loznici, prav tako pa tudi spori med posameznimi predsedniki občin in občinskimi konferencami ZK (Požarevac, Kraljevo, Surdulica in nekatere druge).

So pa v tej republiki (resda bolj redka) majhna središča, majhna mesta, kjer politiki, gospodarstveniki in drugi ljudje žive svoje življenje, delajo, sami upravljajo, za vse to njihovo vsakdanje delo pa se širša javnost v glavnem niti ne zanima, saj tu pravzaprav ni nič zamenjivega, nič takega se ne dogaja, nobenih spopadov, obračunov zasrčen predsedniških in poslanskih mest. Stopite na primer v Gornji Milanovac, ki so ga sredi te jeseni obiskali predstavniki občin iz severovzhodne Slovenije, in lahko se boste prepričali, da je to mestce z 12.500 prebivalci (občina sama ima 52.000 prebivalcev) eno majhnih, a vitalnih središč, ki je v dobi reforme, v letih od 1965 pa do danes, doživelo pravi »gospodarski čudež«.

V gornjem Milanovcu smo nedavno srečali nekoga Slovence, ki prebiva v tem kraju že od predvojnih dni, veterinarskega inšpektorja, zelo simpatičnega in prijetnega moža, Baldomira Sabatija, po rodu iz okolice Maribora. Gornji Milanovac je mesto, ki leži kakih 120 km od Beograda, na ibarski magistrali, ob cesti Beograd—Kraljevo in naprej proti jugu. Mestce ima kakih deset podjetij, nobeno med njimi pa ne postuje z izgubo.

Ce ste v katerikoli kraju Slovenije pili alpsko mleko ali kakšne druge vrste mleko Ljubljanskih mlekar, zagrebške in novosolske mlekarne ali dveh znanih mlekar v Beogradu, tedaj se lahko spomnite Gornjega Milanovca: tetrapak za pakiranje mleka po licenci švedskih proizvajalcev namreč delajo v Gornjem Milanovcu. Tovarna »Tipoplastika« ima velike možnosti — kot edini proizvajalec tetrapaka, ki je pravočasno kupil pametno in obetajočo licenco iz tuje. Zda se lahko razvije, ima več sto zaposlenih, strokovnjake, ki se nenehno izpopolnjujejo, vodi pa jo 41-letni direktor, ekonomist Zilka Andrejevič, ki mu je bilo 34 let, ko je postal direktor te tovarne.

To šumadijsko mestce, v katerem ni bilo ne volilnih ne kakšnih drugih občinskih-komitejevskih niti predsedniško-sekretarskih navzkrižij, ima največjo klet rakije v državi, skupaj s kmetijsko — industrijskim kombinatom »Takovo« in še nekatere podjetje za mladiči direktorji, ki so se šolali in doštudirali pred desetletji let.

Prvi občan mesteca, občinski predsednik Zivojin Simić, je bil prej upravnik velike zadrage v Vračevnici, še prej pa kmetovalec. Delal je marljivo in vztrajno, bil je odlični študent; med najhujšimi gospodarskimi krizami, ko so cene živine in številnih kmetijskih pridelkov padale, kmetje pa so tarnali, ker so jim šli pridelki pozui in ker so morali klati živino, je Zivojin Simić odkupoval živino, čeprav je s tem tvegal, in je dopovedoval ljudem, naj mislijo ne samo na današnji, ampak tudi na jutrišnji dan. Prvi občan tega mesteca je torej človek iz vsakega okolja, ki pa je prvi dozel, da je mogoče vsako okolje urabizirati — ne samo s tem, da preraste v mesto, in ne samo s solanjem mladine, ampak z nenehnim, vztrajnim, zavzetim delom na rodovitni šumadijski zemlji, »ki jo je bilo treba reformirati«.

O hitrejšem gospodarskem razvoju nekaterih majhnih urbanih središč v naši državi ni bilo nikdar ni mogoče poslušati, ji še kar dobro teče slovenska narečna beseda. Spomnila se je celo udomačenega izraza »jedina«, ki označuje dandanes že redek kmetijski pridelček in ga v Prekmurju uporabljajo za poimenovanje ajde. Na moje pri-govorjanje je čes čas dobre volje zapela tudi nekaj kitic pesmi. Bili so to še bolj ali manj nepovezani drobci, konzervirani nekje v pesjaščem spominu zgarane šenice, samomaval so pa vendarle še živ delček iz zakladnice taranjske slovenske pesmi. Poleg pravezete cerkvene o rojstvu Jezusčka sem si zapisal tale začetek melanholično zapete in doživljene pesmi:

hitrim gospodarskim razvojem Gornjega Milanovca (ime mesteca izvira iz časov kneza Miloša Obrenovića, ki je imenoval ta kraj po svojem sinu Milanu), še hitreje razvija kultura. V Gornjem Milanovcu namreč izhaja književna revija z največjo naklado v državi: to je »Raskovnik«, revija kmetov — pesnikov, ki jo izdaja ljudska univerza v Gornjem Milanovcu in v kateri sodeluje veliko književnikov — kmetov, od katerih so mnogi gostovali v Parizu in v drugih deželah sveta.

V Gornjem Milanovcu izhaja tudi največ otroških listov in stripov: »Male novice«, časopisno-založniško podjetje, je že prej odkupilo od Disneyeve družbe največ avtorskih pravic za stripe. Strip »Miki« berejo tudi slovenski otroci, ki si tako ob zanimivem branju izpopolnjujejo znanje jezika.

Občani čega mesteca gospodarskega čudeža, s katerimi smo se pogovarjali to jesen, cenijo svojega soobčana, zdaj že upokojenega Baldomira Sabatija. Veljal je za najboljšega izvedenca v zdravljenju konj. Kmetom je pomagal, kadar so jim cepali konji in ko je bilo treba napeljati vodovod v vsake hiše. Treba je namreč vedeti, da ima kakih 80 odstotkov gospodinjstev v občini Gornji Milanovac vodovod v hiši. To je edina občina v Srbiji, kjer so vaščani sami napeljali vodovod iz plastičnih cevi. Voda priteka v hiše iz gorskih izvirov. Napeljali so jo sami, s lastnim delom in sredstvi. Morda je tudi v tem dokaz (in razlog) za njihov gospodarski razcvet.

Ko smo bili zadnjičkrat v tem mestecu, nismo našli doma Baldomira Sabatija. Bil je v Sloveniji, pri svojih, v Zgornji Polskavi pri Mariboru.

ZDRAVKO ILIČ

ZMAGO JERAJ: PREBUJANJE

Taranjski Slovenci danes in nikdar več

Zapis o poslednjem slovenskem izolatu v Šomodjski županiji na Madžarskem

V presledku šestdesetih let sta dva avtorja — popotnika skušala opozoriti Slovence na sorojake v Taranju: Anton Trstenjak leta 1905 s potopisno publikacijo »Slovenci v Šomodjski županiji na Ogrskem« in Imre Vučklič leta 1965 s svojim neobjavljenim zapisom o zgodovini Taranja, predvsem pa s svojimi štirim obiski in osebnimi stiki v »stari domovini«. Bila sta to dokaj šibka glasova »vpjiočih v puščavi«.

V okviru slovenskega zgodovinskega projekta ni našel prostorček za šomodjske Slovence in zategadelj ni nič čudnega, če je njihova bitnost izbrisana tako iz našega spomina kakor tudi iz zakladnice naših nacionalnih znanstvenih prizadevanj v novjših obdobjih.

Po skoraj 250 letih zdaj poslednji šomodjski Slovenci odhajajo z zgodovinske pozornice. V Taranju, slovenskem narodnostnem očioku v šomodjski županiji, umirajo pozabljeni in osamljeni, brez pogrebnih govorov in brez očenasa v materinski besedi.

Ko sem letos jeseni v Budimpešti preučeval demografsko gradivo v zvezi s migracijo slovenskega prebivalstva na vzhod, sem se nemalo presenečen ustavil ob utrdnem podatku, da je v šomodjskem Taranju leta 1960 še 24 odstotkov prebivalstva govorilo slovensko. Podatku nisem hotel verjeti. V želji, da bi navedbo preveril, sem se pol-drog mesec pozneje odpravil v Taranj.

Ce ne upoštevamo Velike Kanize, je vsakokor večje izhodiščno šomodjsko naselje za pot v taranjski kraj Nagyatád. Po ravninskem svetu, med njivami in gozdovi, pelje od tu utrjena cesta do raztegnjenega, vsakozki dokaj odmaknjeneja naselja, ki so ga

Madžari krstili za Taranj, naši sorojaki pa mu skupaj s Hrvati pravijo Taranje.

Zdaj šteje to samotno naselje blizu 2000 prebivalcev, kmetov in kmetičkih delavcev (svoživcev), ki hodijo na delo v Nagyatád, v tovarno konzerv. Narodnostno podobo so mi poleg prijazne besede krajevnega katoliškega župnika v prostornem župnišču prvič razkrile matične knjige. Od leta 1788 se vrtijo na orumenelih straneh slabja čitljivi zapisi o faranih kot so to Matja Serec, Matija Goubar, Jurij Frumen, Uršula Dravec, Helena Zadravec, Uršula Vučklič, Franc Zelko, Peter Giblicar in drugi. Imena, ki izdajajo poreklo in ki so že dandanes istovetna z imeni številnih Prekmurcev. Ker se pa nisem zadovoljil z govorico matičnih knjig, mi je župnik radevolje pomagal do živih prič slovenstva. Z njim smo stopili h skupini obratnik koruze, streljaj od župnišča. — Mlajše ženske so na slovenski pozdrav malce sramežljivo povesle oči in odgovorile v madžarsko-slovenski mešanici, vtem ko je najstarejša med njimi, Fuchsova, pogumno povzela besedo v slovenskem narečju, skoražda istovetnim prekmurškemu, a že s kajkavskimi hrvaškimi primesmi.

Na vprašanje, v kakšnem jeziku govorijo pri njej doma, in v kakšnem jeziku poteka sodasen pogovor, mi je preprosto dejala: — Gučimo orvački (hrvaški — op. avt.) ali vendski. — Sele na moje ponovno vprašanje, v katerem je bilo čutili presenečenje, je s težavo stisnila skozli zobe besedo »slovenski«.

Nevsakdanje, pristno in hkrati pretresljivo pa je bilo srečanje z drugo živo prico — z ostarelo Kozomovo. Ko je na pragu svoje prevzittkarske sobe odzdravila na pozdrav v materinem jeziku in ko so njene oči nezaupno premerile neznanega tučja, je na glas zahtevala, in sicer zategadelj, kot se je opravičevala, ker je po dolgem času lahko enkrat spet spregovorila z nekom v ljubi materinščini, in jeziku prednikov, ki so — po njenem — prišli od nekod iz Zelezne županije. Ona je slišala o tej stari domovini, nikdar je pa ni videla. Poformala je zgolj do Marije Bistrčke in nekajkrat prišla do bližnjih obravarskih krajev. Zato me je tudi venomer spraševala, če sem morda s tiste-ga konca, iz Zdale.

Ceprav je v družinskem krogu še tako rekoč usahljena materina govorica, v cerkvi pa se je nikdar ni mogla poslušati, ji še kar dobro teče slovenska narečna beseda. Spomnila se je celo udomačenega izraza »jedina«, ki označuje dandanes že redek kmetijski pridelček in ga v Prekmurju uporabljajo za poimenovanje ajde. Na moje pri-govorjanje je čes čas dobre volje zapela tudi nekaj kitic pesmi. Bili so to še bolj ali manj nepovezani drobci, konzervirani nekje v pesjaščem spominu zgarane šenice, samomaval so pa vendarle še živ delček iz zakladnice taranjske slovenske pesmi. Poleg pravezete cerkvene o rojstvu Jezusčka sem si zapisal tale začetek melanholično zapete in doživljene pesmi:

— Idem po tej drugoj poti,
po tom zlatom mosti prejk idem ...

Zdelo se mi je, kot da bi v teh besedah izvenevala vsa tragična osamelost in odmaknjenost Taranja. O trdoživosti še vedno prisotnega slovenskega elementa na taranjskem območju govorijo tudi ledinska imena. To so: Gaberdja, Zidina, Atáčka mlaka in Adnajov zdenec. Ker so si pridni Taranjci v začetku devetnajstega stoletja na izkrcnih gozdnih površinah lahko omislili tudi majhne vinograde, — le-ti jim še dandanes dajejo domačo pijačo — so v njihovem besednjaku ohranjene tudi skletis, »gorice« in tako dalje.

Glede na dejstvo, da nam zadaj niso znani zanesljivi zgodovinski viri o letnici naselitve prekmurških Slovencev v tem okolišju, moramo pri tem upoštevati zgolj ustna izročila in podatke manj pomembnih listin

oziroma zapisov. V opustošena šomodjska naselja ali točneje — v oddaljen Taranj in okoliške vasi se je 64 slovenskih družin naselilo po dokončnem izgonu Turkov, baje okrog leta 1735. Prekmurške kmečke roke so dejansko preobrazile zapuščen posest zemljiškega gospoda Feštetića, njih potomci pa so poznali globoke korenine v taranjski zemlji. Duhovna hrana v materinščini jim je bila težko dostopna. Danes bi zategadelj lahko tod z lučjo iskali kak naključno ohranjen slovenski tisk, ki bi zašel v to naselje. Pet, šest šolanec iz vrst taranjskih Slovencev se je oduljilo svojemu ljudstvu, zgolj eden — župnik Imre Vučklič — se je v večeru svojega življenja dokopal do spoznanja o slovenskem poreklu svojih prednikov in sovaščanov. Le-ti pa sicer še dandanes ži-

vijo v veliki neinformiranosti o svoji preteklosti, trdo delajo in skromni, neopazni uho odnajojo ...

Z njimi umira tudi slovenska narečna beseda, kajti njihovi potomci — zdajšnja generacija srednjih let in prihajajoči rodovi iz šolskih klopi — že komajda razumejo ali občasno izgovorijo kako slovensko besedo.

Demografiji bi lahko brez velikega truda zelo natančno izračunali, katerega leta bo slovenski živelj v Taranju fizično odmrli. Po naših pojmovanjih že davno mrtev narodnostni izselek bo tako dejansko izbrisan iz registra živih kot čudežno oživel mrtvec, ki je odprl oči in se takoj potem dokončno pogreznil v tišino odprtega groba sredi dalje-ogrske Panonije.

FRANC SEBANIČ

„Cicibanova“ spodbuda

Nove klopi

Pri šolarjih v Bistrici ob Sotli

oblast na tem področju niti ene osnovne šole. V vseh letih po vojni smo tod sezidali novo osnovno šolo v Kozjem in Lisicnem. Otroci iz Bistrice ob Sotli hodijo torej v staro osnovno šolo, ki jo je leta 1895 zgradila Avstro-ogrska. To je šola s petimi učilnicami. Vanjo hodi 227 otrok, hodijo k pouku v dveh izmenah in tudi po dve uri daleč. Seveda ni govora ne o kabinetih in ne učilnicah za tehnični in gospodinjstki pouk.

Tovariš Polšak, upravitelj bistriške osnovne šole mi je povedal, da stane učence njihove šole družbo na letu 9.700 Ndin, vtem ko je republiško povprečje stroškov za enega šolarja 14.000 Ndin.

In vendar sem si dije želela obiskati prav to šolo, Zakaj?

Ciciban je pozival otroke in učiteljice, naj otroci sami opazujejo vreme v domačem kraju in sprejembe, ki jih vreme pogotuje v naravi in pri ljudeh. V vasi in v mestu. Učiteljji so spodbudo povzeli, otroci so pisali in risali koledarje novic v vsakem mesecu in nam jih pošiljali v uredništvo Cicibana. Mislimo, da smo s tem precej pripomogli k zanimivemu pouku, saj so otroci sami lahko prišli do temeljnih razvojnih resnic. Med najboljšimi prispevki so bili prispevki otrok, ki so hodili v Bistrico ob Sotli v 2. razred k Slavici Planinc in v 3. r., k Mileni Romih. Čutili smo, da tu ni bilo učiteljske predloge, otroci so se izražali samostojno in doživeto.

Bistriški otroci so pridni, delavni, bistri, učiteljski sbor je prisrčen, delo za otroke jim pomenja dober smisel življenja.

Na šoli ne manjka kroškov. Otroci delajo v prostem času, kar jih veseli. V dramskem krošku pripravljajo prireditve, v čebelar-skem gojijo čebele, v lutkarskem se pripravljajo na lutkarske predstave, v tehničnem pripravljajo razne makete, v foto krošku fotografirajo tisti, ki jih ta zvrst umetnosti veseli, v risarskem krošku rišejo

v najrazličnejših tehnikah, v glasbenem krošku igrajo na harmonike in kitare.

Sodelujejo na natečajih. Do zdaj so dobili že vrsto nagrad. Iz premnogih motivov, ki so jih otroci iz vse Slovenije poslali Pionirskemu listu za natečaj znanak pod geslom Mir v svetu, so odbrali za album, ki so ga dali tovarišu Titu za rojstni dan, tudi tri motive bistriških risarjev.

Ne, ne došteme, kakšne kroške so imeli, kakšne imajo danes in kakšne bodo imeli jutri. Rodijo se, če jih priključijo želja otrok, in umrejo, ko ta želja usahne. Lahko rečemo, da je šola otrokom iz Bistrice ob Sotli in iz okoliških vasi res drugi dom, saj spremlja njih življenje od jeseni pa do poletja.

Otroci pa so vendar prav zaradi tega, ker so se rodili na manj razvitih tleh naše domovine, prikrašjeni. Pot naprej je mladim ljudem s teh krajev dostikrat zapra. Dve šoli sta, ki sem ju spoznala v tej občini: šola v Bistrici ob Sotli in šola v Podčetrniku. Obe sta v občini, ki ima med slovenskimi občinami notorično najmanjši dohodek. Naj besede šolarja Boga Romiha, ki jih je napisal v šolskem glasilu Naš Ciciban, letniku 1966/67 (iz osnovne šole v Bistrici ob Sotli) same spregovorijo nam, ki te vrstice neremo:

»Nove klopi
Danes imamo prvi dan nove klopi. Prej smo sedeli v grdih. Ko se je en učenec premaknil, se je zamajala cela vrsta. Nove klopi so zelo lepe. Sedim v zadnji klopi. Moj sosed je Bini. Vsak dan moramo biti v copatah. Zda je smerno več brati po klopih in stolih. Dva stola in ena klopi stanejo več kot dvajset tisoč dinarjev (star-tih).«

Dodajam le še besedo: Ce je bog zamahnil po Bistelskem in Kozjanskem s praznim šakljem, ni treba, da bi to držalo še v zarjo prihodnosti.

BRANKA JURČA

Z obiska v Firencah

Med restavratorji

Upajo, da bodo rešili vsaj tri četrtine umetnin, ki jih je pred tremi leti poškodovala povodenj

Ljudje, zaposleni za trdnjavskim obzidjem v Firencah ne čutijo razlik med pomladjo in jesenjo, poletjem in zimo. Zanje se je čas ustavil. V belih haljah se ob vedno isti temperaturi, svetlobi in vlazi sklanjajo nad umetnine, ki so jih rodila stoletja slabe florentinske zgodovine, a jih je pred tremi leti usodno napadla vodna stihija. Z najnovejšimi dosežki restavratorske tehnike jemljejo milimeter za milimetrom velika platna s obzidjem. Domačim strokovnjakom prihajajo na pomoč tuji restavratorji in umetniki.

Firence sodijo med najbogatejša kulturna središča. Njihova značilna zemljepisna lega je privlačila skozi dolga stoletja mojstre peresa, čopiča, dilta in druge ustvarjalce. V humanizmu in renesansi je nastajala na prejšnji bogati podlagi ogromna umetniška zakladnica. Zdaj je v številnih muzejih, galerijah, cerkvah, knjižnicah in drugih ustanovah osredotočeno bogastvo kot malokje na svetu.

Pred tremi leti je v noči med 3. in 4. novembrom Arno, ki seka mesto in ga z znamenitim Starim mostom tudi združuje, prestopil bregove. Za ogromne gmote vode, ki jih je deževje razlilo po toskanskem hribovju in ravnini, je postala njegova struga pretresna. Zgodilo se je kot nešteto krat dotlej: najprej je reka preplavila okolico, mesto je postalo otok sredi umazanega morja. Potlej je začela voda prodirati tudi v njegove ulice. Klonil je eden šestih mostov, ki so enakomerno razporejeni med bregovoma. Električne luči so ugasnile, telefoni utihnili. Voda je dosegla staro mestno središče, kjer so arhitektonsko najpomembnejše palače z umetniškimi in znanstvenimi zakladi mesta. Preplavila je pritičila in prva nadstropja. Pod njeno gladino so ostali kipi, umetniške slike, pisani dokumenti. Dela Michelangela, Tiziana, Botticellija, Direrja, Donatella, Rubensa, Murilla — da naštejemo le nekatere, so bila prepriščena stihiji. Ko se je po nekaj dneh voda spet

natekla v strugo reke, je ostalo za njo pravo opustošenje. Tisto, kar je bilo javnosti najbolj dostopno, je ali izgubilo s tokom vode ali pa bilo potisnjeno v kote razstavljanih prostorov, prepojeno z vlago in bistom.

Ugotovili so, da je voda uničila ali močno poškodovala najmanj 1400 zelo pomembnih umetniških del starih mojstrov, hude poškodbe je utrpelo tudi nad 150 večjih kipov, ki so bili na ogled javnosti v reprezentativnih zgradbah. V mestnem arhivu, kjer imajo v 300 prostorih 60 kilometrov polje dokumentov od prvih začetkov mesta do združevanja Italije, je bilo poškodovane 10 odstotkov sstanstvenega gradiva. V nacionalni knjižnici pa je bilo prizadetih milijon 300 000 izvodov pomembnih del in dokumentov.

Se zdaj je zidovje v pritičljih in prvih nadstropjih reprezentativnih palač le napol obnovljeno. Na zidovih so s črtami zaznamovana opozorila, do kam je segel vodni tok. Razstavljani prostori so povečini še prazni. Dragoceni predmeti so v restavratorski obdelavi v italijanskih, dunajskih in londonskih laboratorijih. Nekateri se bodo vrnili na svoja stara mesta šele čez leta, drugi pa nikoli več.

Firence so imele pred povodnjo štiri večje restavratorske delavnice za umetniška, zlasti slikarska dela. V njih je delalo veliko izkušenih strokovnjakov. Narodil jim ni manjkalo. A delavnice so bile osredotočene v mestnem središču ob umetniških zakladnicah mesta. In tako je bilo treba znova začeti. Reševalne ekipe so spravljale umetniške predmete v zgradbe za staro mestno obzidje, ki so sicer rabile komunalni, izobraževalni in drugim potrebam mesta. V njih je potlej nastal trenutno največji in najbolj opremljen restavratorski laboratorij za umetniške slike na svetu.

Direktor laboratorija dr. Umerto Baldini mi je prijazno razkazal nekaj glavnih prostorov, koder so se nad velikimi mizami sklanjali restavratorji ter s povečevalniki v

rokah jemali tuje elemente in slik ali vstavljali spet vanje poškodovane koščke starih barv. Popeljal me je med velike omare s številnimi predali, v katerih ima vsaka slika svoj prostor. Vse, kar so sprejeli v laboratorij, je zdaj v procesu obnove. V ne preveč ostri svetlobi, enakomerni temperaturi in vlagi — vse je podvrženo stalnim meritvam — nastajajo ugodni pogoji za procese, skozi katere morajo daljše obdobje vse poškodovane umetnine. Tudi v nekaterih galerijah in cerkvah so morali ustvariti podobne pogoje, saj je voda poškodovala veliko fresk, ki jih ni bilo mogoče prenesti s sten.

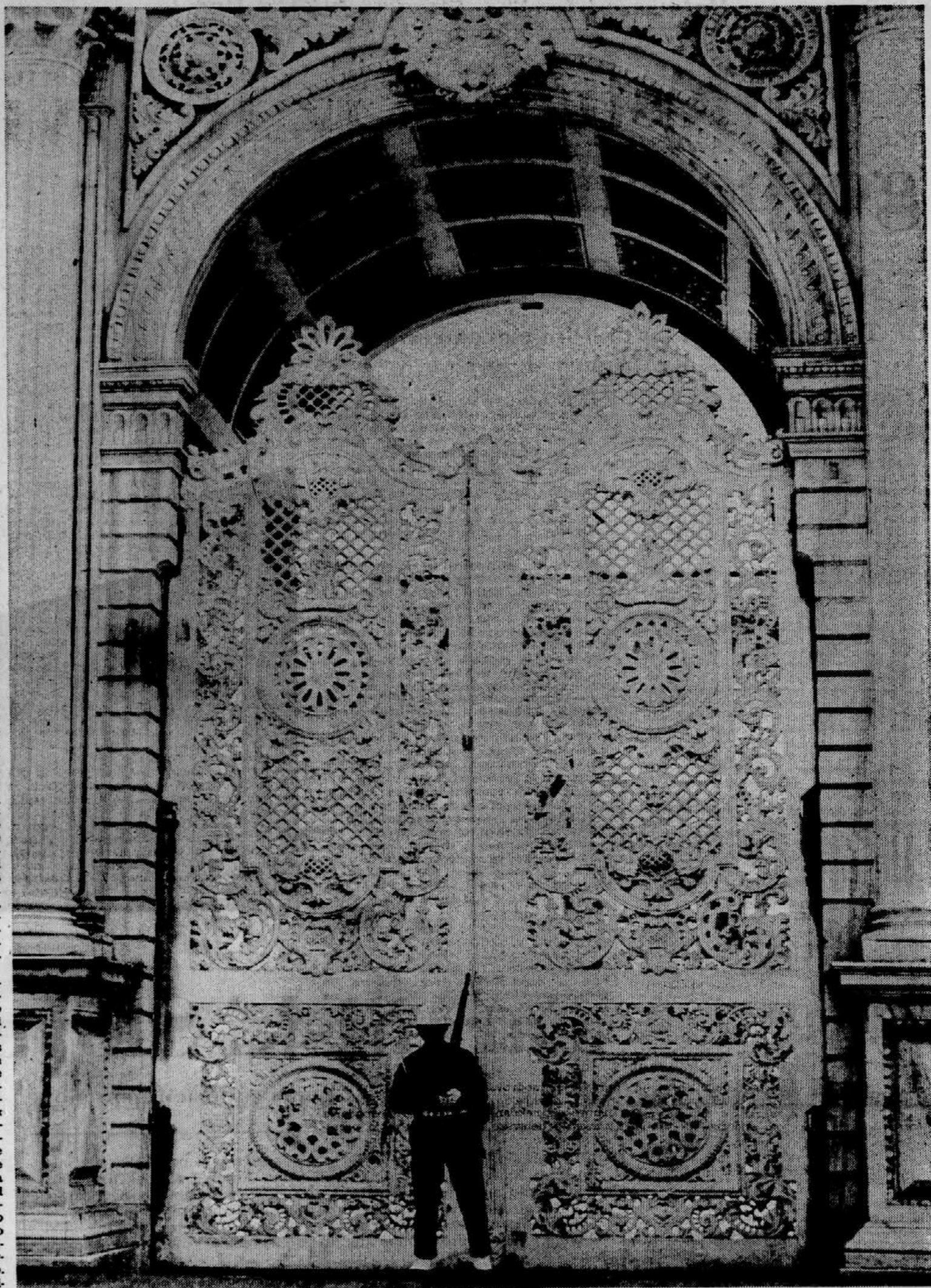
»Če bi se znašle umetnine, ki jih imamo v obdelavi, namah spet v normalnih razmerah, bi nam jih veliko raspadlo že v tednu dni,« me je opozoril dr. Umberto Baldini. »Res pa je, da smo vsaj na tretjini od približno 1500 platen, ki so nam bila dodeljena, v glavnem že opravili neposredne posege.«

Po informacijah, ki jih imajo v Firencah, dobro poteka tudi delo v dunajskih in nekaterih nemških laboratorijih, kamor je mesto poslalo poškodovane knjige in druge pisane dokumente. In tudi londonske oržarne skušajo z najsoodobnejšimi dosežki odpraviti poškodbe s starega muzejskega orožja ter drugih kovinskih predmetov. Dr. Umberto Baldini je optimist. Izkušnje, ki jih ima z delom v svojem laboratoriju, in informacije od drugod ga prepričujejo, da bo rešenih vsaj tri četrtine umetnin in drugih predmetov, ki jih je poškodovala voda.

V zadnjih letih so si pridobili v Firencah ogromne izkušnje na področju restavratorstva. Strokovnjaki z vsega sveta so nudili dosedanje izkušnje in se ob tem tudi sami učili. Škoda bi bilo, če bi vse pridobitve in izkušnje ostale neizkoriščene. »Res je, da je naše mesto zadela ena najhujših naravnih katastrof. Toda podobne nesreče se dogajajo leto za letom,« meni dr. Baldini. »Naša ustanova je nastala z mednarodno pomočjo. Zato je bi tako tudi ostala?«

Italijanska kulturna javnost podpira zamisel, da bi restavratorski laboratorij postal središče za ohranjanje in reševanje umetnin po vsem svetu. Vanj naj bi se prihajali učiti mladi strokovnjaki, hkrati pa bi tudi sprejemali poškodovane umetnine od vsehovsod. Seveda pa taka ustanova zahteva veliko denarja. Sanjo mesto gotovo ni zainteresirano za njeno vzdrževanje. Tako se je rodila ideja, da bi prevzel pokroviteljstvo nad njim UNESCO, specializirana organizacija Združenih narodov za kulturo. Zdi se, da ni posebnih zadržkov, ki bi ovirali uresničenje te zamisli.

LOJZE KANTE

IVAN DVORŠAK: MARMORNA VRATA V ISTANBULU

Povzetek s srečanja sodelavcev Pionirja

Otrok ob prehodu v puberteto

Ńjegove razvojne psihološke značilnosti in kaj rad bere

Obdobje dorasčajočega otroka zajema zadnje faze otroškega obdobja, to je pozno otroštvo. Casovno gre približno za obdobje desetega življenjskega leta do vključno dvanajstega leta. Po novejših podatkih, ki smo jih zbrali za zadnje desetletje pri nas (velja za ljubljansko območje) smemo kot prelomnico med tem obdobjem in puberteto jemati 13. leto ali pa obdobje med dvanajstim in trinajstim letom. Podatki namreč kažejo, da je 50 odstotkov deklet doseglo spolno zrelost (prvo menstruacijo) do vključno 13. leta starosti. Druga dekleta dosežejo spolno zrelost po trinajstem letu, večina do štirinajstega leta starosti. Torej so precejšnje individualne razlike glede spolnega dozorevanja. Kažejo se tudi v dorasčajočem otroku, zlasti v načinu obnašanja, in medsebojnih odnosih, interesih, stališčih in tudi v drugih oblikah osebnega dozorevanja. Zanesljivo bomo bolj ustrezno razpravljali, če pri svojih stikih in vplivih na dorasčajočo generacijo upoštevamo te razlike, kakor pa če se opiramo na otrokovo kronološko starost.

V tem prehodnem obdobju pridejo do izraza, pri nekaterih prej, pri drugih kasneje, številne značilnosti. O vseh v tem sestavku ni mogoče govoriti. Omenil bom le nekatere.

Otrokovo zanimanje v pozni otroški dobi ni več usmerjeno le h konkretnim predmetom, kakor je bilo v srednji otroški dobi, temveč stopa v osrednje iskanje splošnih odnosov in zakonitosti med konkretnimi predmeti in pojavi. Smisel za razumevanje odnosov med abstraktnimi pojmi se uveljavlja šele kasneje, v adolescenci. Otroku v tem obdobju torej ne gre več za to, da dojamemo posamezna dejstva, temveč želi spoznati odnose med posameznimi dejstvi, varčno povezanost in skladnost. Ne išče nasorhni odnosov, temveč skrite in logične. Vendar pri tem ne smemo pretiravati. Znani ameriški psiholog Arnold Gesell, ki je izvedel longitudinalno študijo ameriških otrok, ugotavlja, da ima otrok v tej dobi (11 in 12-letni) rad čtivo, vendar tako, ki ustreza zmogljivostim njegovega mišljenja, zlasti mora biti jasno in razumljivo. Torej ne sme biti preveč komplicirano napisano. Isto bi naj veljalo tudi za mnenja in stališča ljudi; tudi ta morajo biti jasno in razumljivo napisana.

Za to obdobje je značilna pospešena rast organizma. Zato je otrok nenehno lačen ali, tako pravi neka mati: »Stalno je in govori.« Ne gre le za fiziološko lakoto, temveč prav tako za duševno lakoto. Pojavlja se težnja, da bi v vseh socialnih situacijah povečal svoje znanje. Prav takšni otrokovi težnji v tej dobi zlasti zadostijo naravoslovni predmeti, ki so prav zaradi tega zelo priljubljivi. Seveda morajo biti izsledki teh znanosti podani na kratak in otroku razumljiv način. Če takšno razlago ali informacijo spremlja tudi slika ali skica, je zanimanje še večje. Mnogokrat namreč ustreza slika zbudil pozornost in, tako otrok sledi tudi besedni. Če v takem tekstu sreča le abstraktne simbole in posplošitve, ga odloži, ker mu s polnim razumevanjem ne more slediti. Podobno je tudi pri humanističnih predmetih. Če so dogajanja podana v zgodbi, lejer dogodki sledijo drug drugemu, z zanimanjem sledi razpletu. Takšna dogajanja si tudi zapomni. Hkrati tudi sam išče v drugi ali dodatni literaturi dopolnitve, ker ga dogodki ali dogajanja zanimajo. Ravno pri humanističnih predmetih otrok v teh letih mnogokrat ni zadovoljen, ker so dogajanja posredovana v posplošnih oblikah, namesto konkretno in doživeto. Otroki takih abstraktnih pojmov ne more pravilno razumeti, niti jih uporabljati. Če ne gre drugače, se jih nauči na pamet, samo da dobi dobro oceno. V zgodovinskem pouku kar mgoliti takih pojmov. Prav zaradi tega otroci zelo radi segajo po »Pionirju«, ki jim nejasne probleme in pojme skuša prikazati bolj konkretno, jasno in bolj doživeto. Otroci, ki berejo »Pionirja«, so izjavili, da jim posamezni sestavki pomagajo pri razumevanju šolskega gradiva. Podobno je tudi pri zemljepisni. Otroci nimajo radi suhoparnih opisov, naštevajta, kategoriziranja. Bolj se zanimajo za potopisni način prikazivanja posameznih področij in za slikovne ilustracije s fotografijami, zlasti če so barvne.

Značilna za to dobo je želja po novih spoznanjih in doživljajih. Zato otrok hlasta po literaturi z napeto vsebino, kjer junak ostane zmagovalen tudi v najhujših situacijah. Ob taki literaturi, zlasti pustolovske se odlikuje po napetosti in konkretnosti, otrok seveda še ni kritičen ali dovolj kritičen. Zlasti v tem obdobju ne moremo govoriti o kritičnem odnosu do družbe in raznih

dogajanj v sociološkem smislu, kajti otrok da taka literatura, ne da bi se otrok tega zavedal, nanj tudi sugestivno deluje. V njej najde tudi motive za svoje ravnanje. Seveda s tem ne mislim, da bi tako razlagali mladinsko prestopništvo, ki ima seveda druge izvore v otrokovem okolju in v njegovi preteklosti. Vendar taka literatura odvrča otroka od resnega dela, ker mu prikazuje »cenenični« način življenja, ki je lahкотen in senzacionalen. Seveda otroka ne moremo povsem obvarovati take literature, pa tudi ne bi bilo smiselno. Problem se običajno pojavi le tam, kjer otrok hlasta le po taki literaturi in druge sploh ne vzame v roke. Otroki namreč v teh prehodnih letih v tej smeri potrebujejo vodstvo, ki pa ne sme biti vsiljeno in avtoritativno. Pomaga mu naj pri izbiri literature in pri vrednotenju. Otroka, kasnejšega mladostnika je pač treba postopoma pripraviti do tega, da bo sam začel literaturo s teh vidikov bolj kritično ocenjevati. Če pri tem ne uspevmo v tem prehodnem obdobju in kasneje v adolescenci, je zanj usodno, ker lahko vse življenje ostane na takem nivoju.

Pri dekletih v predpubertetnem in v pubertetnem obdobju opažamo, da se zanimajo za čtivo, ki pripoveduje o dekletih, o prvi ljubezni, o lepoti ter o srečnem življenju mladih žena. Mnoga dela, ki obravnavajo la vprašanja, prikazujejo življenje preveč zamlajeno, oglepšno, avtoritativno, preveč lahкотno. Zato taka literatura vpliva na sanjavoost pri dekletih. Želijo doseči visoke cilje, vendar ne z delom in študijem, temveč

z lahкотnim življenjem in srečnimi okoljsčinami.

V predpubertetnem obdobju je zlasti privlačna literatura, ki pripoveduje o njihovih vrstnikih. Le-ta morajo biti drzni, pogumni in samostojni. Zlasti je privlačno čtivo, ki prikazuje potovanje mladega »junaka« v nov in neznan svet, kjer doživi mnogo presenečenj.

Zelo ugodno deluje na otroka literatura, ki govori o življenju otrokovih vrstnikov v različnih socialnih razmerah v domačem ali tujem svetu. Tako se otrok na posreden način seznanja z življenjskimi težavami in se ob tem tudi uči, kako jih je treba premagovati.

Tudi poljudna literatura ali sestavki, ki prikazujejo tehnične izsledke sodobnega časa, so priljubljeni pri fantih in dekletih. Napisani morajo biti jasno in primerno za otrokovo razmišljanje. Psihologi navajajo kot zelo zanimivo v tem obdobju humoristično literaturo. Tudi le-ta lahko vzgojno pozitivno učinkuje, če je ustrezno napisana. Morda ji pri nas posvečamo pre malo pozornosti. O tem bi veljalo razmisлити. Taka literatura učinkuje nepriljubljeno.

Zlasti pri jezikovnih storitvah se pozna, v kakšnem okolju živi otrok. Nadpoprečni sicer izpopolnjeno to vrzel, pri manj inteligentnih pa pride močno do izraza. Individualne razločke pogotuje tudi razvoj inteligentnosti. Bolj inteligentni prekašajo svoje vrstnike v razvoju za dve ali celo tri leta. Te razlike pridejo do izraza na pojmovnem področju in pri logičnem mišljenju. Bolj inteligentni imajo obširno in bolj precizno besedišče, so miselno globlji in se znajdejo v novih situacijah, se oblikujejo po ustvarjalni domišljiji, tekoče pišejo in govorijo, so vedoželjni, zato radi prebirajo literaturo. Tudi samostojno razmišljajo in posplošujejo nekatera načela. Seveda to ne pomeni, da so taki otroci tudi v šoli najbolj uspešni. Pouk jim je večkrat dolgočasen, zanimajo se za druga vprašanja in probleme, ne marajo učenja na pamet. Včasih imajo tudi težave v socialnih odnosih. Prav taki učenci potrebujejo bolj zahtevno literaturo ter bolj problemsko zastavljena vprašanja. Videti je, da prav tem problemom posvečamo pre malo pozornosti.

Prof. dr. IVAN TOLICIC

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

je pripravila ljubiteljem likovne umetnosti prijetno presenečenje z izdajo

REPRODUKCIJ NA PLATNU

MED REPRODUKCIJAMI SLOVENSkih MOJSTROV so sami priznani biseri naše umetnostne zakladnice:

Ivan Grohar: CVETOCA JABLANA
Rihard Jakopič: KRIŽANKE
Rihard Jakopič: SAVA

Matej Sternen: RDECI PARAZOL
Vano Piloni: TIHOZITJE S HRUSKO
Gonim Anton Kos: PISANE POSODE
Stane Kregar: MORJE IN SKALE

Velikost vseh omenjenih reprodukcij na platnu je 50 x 70 centimetrov. Velikost posnetkov je izbrana tako, da posnetek lahko nadomesti izbrani original v stanovanju in lastniku obnavlja užitek, ki ga je prevzel pri ogledu originala. Cena posamezni reprodukciji na platnu je 180,- din.

Poleg slovenskih mojstrov slikarstva je založba poskrbela tudi za velik izbor reprodukcij naslavljenih imen iz preteklosti in sedanjosti, ob Leonardu da Vinciju, P. Brueghlu, Velasquezu, Clauđu Lorrainsu, Monetu, Cezannu, Renoirju in številnih drugih so tudi dela velikih mojstrov jugoslovanskega slikarstva (Becic, Kravčevič, Matič itd.)

REPRODUKCIJE NA PLATNU

SODIJO MED NAJNOVEJŠE DOSEŽKE SODOBNE GRAFIČNE TEHNIKE. S svojo dovršenostjo pomagajo, da dobimo v stanovanju dela največjih mojstrov svetovnega slikarstva in sicer v obliki ter izvedbi, ki je najbližje originalu.

Z REPRODUKCIJAMI NA PLATNU opremljeni prostori kažejo naokus, življenjsko dopolnjujejo milje in kažejo osebnostne elemente stanovalcev.

REPRODUKCIJE NA PLATNU si lahko ogledate v vseh hišnih in državnih založbah Slovenije. Arhitekti in opremljevalci stanovanjskih prostorov pa dobijo vse strokovne nasvete in podatke še posebej v

MOZEMSKEM ODDELKU D23
LJUBLJANA, TIHOVA C. 25

Podoba Matevža Haceta

Zgodbe iz lipovine

Iz njegove pisane in govornje besede

Snežnik je imel že belo kapo, po pobožnih nookrog pa je bila že prava rjavozlata jesen. Pred nekaj dnevi je slien piš, o katerem pravi Matevž Hacet, da privrži tod čes takole vsake štiri leta, hudo viš drevje in zivali vodé po Loški dolini. Zemlja ni mogla tako hitro požirati in potok Obrh je na široko prestopil bregove. Pri Matevžu Hacetu v Podcerkvi nad Starim trgom je veter zlomil vrh stari hruski.

Čimprej ga bo treba obklesiti, pravi Matevž Hacet, vstane in z vso svojo visokozlaslo širokoplečnojo zasloni okno, ko vstopimo v kuhinjo. Ko se odmakne, se sliši sliško zasveti se različi Obrh iz dolinice. Z mine popravičje narezane jabolčne kralje. Mi no nesejo tudi pladenje že bolj suhih. Pa pustimo ženske in ženska opravila. Matevž Hacet se šivari se zmeraj ostro ločuje, čeprav nikoli ni bil slep in gluhi za mikavnosti šibkega spola in je videti se zmeraj pravi fant od fare — z lasmi, ki niso preveč osiveli, ker so bili plavi, z leskom v raznišljajočem pogledu, s tristo obtesnostjo dela vajenega telesa.

Prav zato, ker je šibkejši, ta spol, temu gozdov in njegovih trdih razmer vajenemu človeku prihaja v napoti pri izvrševanju moškega in možatega poslanstva. Saj ne, da bi omalovečeval človeško enakopravnost, bognejad. V partizanih, pravi, v svojih komisarskih letih, sem srečal veliko čudovitih bork in tovarišic.

Ampak tukaj, tako domneva poslušalec, sredi teh notranjskih gozdov, sta bila sekira in raubičnica puška vedno v moških rokah, kajti zmnožnost premagovanja največjih telesnih naporov rojstva tudi mirnost in preudarnost in neomajno zanesljivost. Človek se mora nehoti spomniti pohoda Štirinajste, katere nezoljivo hribenico so sestavljali prav taki, kot je bil Matevž Hacet in njegovi notranjski, pa tudi dolinjski in primorski fantje. Ampak to, pripovednik kmetičkega življa narodnoosvobodilnem boju in zmagi namreč — to je že drugo poglavje v problematiki tega kmetičkoletarskega pisatelja, te posebejlene očanske tradicije v revolucionarni preobrazbi našega časa.

Zadržimo se za hip še pri njegovem prvem ustvarjalnem konfliktu, tistem, ki smo ga malo prej nakazali. Ta je prav gotovo dajal poseben sok Hacetovega pisateljstva. Kar predstavljamo si: fantovsko prepolno moči pa zraven še po tridesetletniško preudaren, trden, deloven in načen, kot je Matevž Hacet začel NOB na Notranjskem, se je v partizanski tovarišiji znašel takole razpet med močnost in možnost boja in človeško in socialno enakopravnost obeh spolov, med dolžnosti razuma in nagnjenja mladega, zdravega telesa in duha. Ne, seveda, le on sam, temveč tudi vsi okrog njega in z njim. On sam je to samo veliko bolj občutil, ker je kot politikomisar moral vsestransko skrbeti za ljudi — o, to takrat ni bila nobena fraza, saj je bilo od počutja in stanja ljudi odvisno vse —, še bolj pa zato, ker je bil ustvarjalec po naravi.

Komur ni pred očmi ta dilema, ta si ne more razložiti, čemu je eden osnovnih motivov v Hacetovih partizanskih zgodbah — ženska in ljubezen. V teh zgodbah, kjer nastopajo človeški liki preprosto in naravno kot kipi iz lipovine, vse spremlja ljubezen: razredno in revolucionarno zavest, materino slovo in fantovsko vasovanje, zadnji pogled na domače voliče, vaški zronik, rodno strepo in plamenih, spomin na bratovo smrt, sestrično sramoto, očetovo besedo in kar je še takih in podobnih črnih trnov, ki so se zadržali v ušnih letih ljudem globoko v srca. Partizanska ljubezen, preprosta samo na videz, zaradi samoohranitveno poenostavljene situacije, vse to ovija, prepleta, postavlja drugo ob drugo, drugo proti drugemu, razrešuje ali peha in baladni iztek. Je, skratka, gonilna čustvena sila, osrednji motiv, človeški okvir in kompozicijsko načelo teh neposrednih, na grobo obtesanih pripovedi.

Je, simbolno in dejansko, prizorišče spopada med kmetičko tradicijo in revolucionarno zavestjo, med prohibiti in našim prostem kmetičkem človeku in filozofijo, ki so mu jo kot ogledalo postavili pred punarski obraz, češ prepoznaj pravilnost naših hotenj, če hočeš, da ti bo odslej dobro na zemlji. Dobro na zemlji pa je za kmetja dobra zemlja, brez davkov, brez sodnje na zemlji. Za to se sveda marsikaj spremeni, marsikatero navado opusti, marsiče s samim seboj, pa ne na papirju, ampak ob čisto navadnih in vsakdanjih stvareh.

Priznati, recimo, enakopravnost spoborke ob svojem ramenu.

Prezok v zavesti je bil za našega kmetičkega človeka gotovo vratolomna, epohalna. Toda konflikt, katerikoli v množici novosti, je v praksi ostal, treba ga je bilo sprosti premagovati, se pekliti ob njem. Ta, ki sta mu ljubezna in ženstva v Hacetovih zgodbah dejansko in simbolno prisotne, je bil še prav neodoljen sprito kasnejših, ko se je izkasalo, da z zemljo, davki in birči ne bo šlo tako gladko. Toda bil je in ostaja v zgodbah — odkritičen in resničen, po rustaraku preprosto okviran. Da je res živ, dokazuje to, da so ga nekateri pisatelju — samerili.

Pri Hacetovih torej sultjo jabolčne kralje. Take, ki so po Paškem Kozjaku in koruških hribih resavali borcem Štirinajste življenje. Jabolka je s svojih jabolj obral Matevž Hacet sam. Okrog njega, iz katere prihaja njegov rod isprizano že takole kakih tri sto let, mu rastejo in za večino dreves natanko ve, koliko je katero staro, saj jih je večinoma sam posadil — ob sadnem drevju pa tudi lipe, oreh in smreke. Ima tudi še nekaj lepega goda, saj sploh ne seka v njem. Njive je pač združil, goda, o, tega pa še ne. Da bi doletel moral vsak hodič posejati kupovati?

Ko so Matevža Haceta v povojnih letih le prigorovili za upokojitev — tedaj se je ukvarjal z uredništvom — bi malokoli revolucionar lahko ostal udobno in ljubljani in užival mir poklicnega upokojenja. Kaj takega pa, pripoveduje, ni bilo nikoli v moji naravi. Tudi pred vojno nisem nikdar hotel biti politikomisar. Zmeraj sem sprozen delal. Znam, nadaljuje, kot da izpolnjuje formular, vsa kmetička godna in žagarska dela in še pomalec pisati. Dolga časa ne poznam in nečelovnih ljudi ne maram. Sicer pa nisem zamerljiv in rad odpuščam. Tudi nekaterim nekdanjim ta belim sem. Eden med njimi me je dvainštridesetega skupaj z drugimi cele dneve hodil čakati tula za zid svetega Martina. Postavil so zaseda, da bi me zalotili, ko bi prišel domov pogledat starče in otroka. Tudi žena je bila v partizanih. Soseja Hacetova doma je cerkva s pokopališčem.

Eden od pisateljevih dedov je bil kamnosek. Postavil je stebra za pokopališča vrata, pa ni vedel, kako bi ju krasil. Svetovala je Matevževa mati, ki je veliko brala in je znala na pamet domale vsega Prešerna, pa Ketteja pa gotovo še koga. In tako so na prvi stebri vzklesali: Danes meni, na drugi pa: Jutri tebi. Ljubezna od knjig in življenjske modrosti sta bili očitno od nekdanj doma pod to streho. In ko se je Matevž Hacet po upokojitvi torej vrnil na svoj dom, delat in živet kot kmet, sta ti dve nagljeni, branje in modrovanje, doživeli v njem svoj zadnji in največji razmah. Matevž Hacet je namreč za nekdanjega kmetičkega gospodarja z razvoju človeško samostojno zavestjo prerasel v pisca in premišljevalca. Premišljevalca, piše največ posmi, vmes telesno dela.

S pisanjem se je začel ukvarjati že pred vojno. Ko je bil v letih 1937/38 na godznom delu v Franciji, je napisal prve članke v izseljenka in druge delavske časopise. Začel se je bojevati za izpolnitev svoje prve mladniške želje. Od mladih nog si je namreč želel, da bi napisal vsaj toliko kot Hinko Dolenc, ki je nekdanj sodnikoval v Ložu. Dolenc je napisal vsega štiri zveščice. Matevž Hacet, ki je svoj pisateljski obraz izobilkival v partizanih, pa ima sedaj že kar čedno vrsto knjig za seboj.

Drugo mladniško hrepenenje Matevža Haceta, pastirja, delavca na žagi, kmeta in revolucionarja, ki je požiral knjige in bil tudi knjižničar pri tukajšnji delavski »Svoboda«, je od tistih dob bila, da bi postal stotnik. Prebral in prebral je Zgodovino 17. kranjskega pešpolka in sanjaril, da bi kdaj sam postal kaj takega. Takole še sedaj citira na pamet iz te mohorjevke: Kranjska dežela je dala lepo številce stotnikov in leoo številce polkovnikov... Matevž Hacet je dosegel polkovniški mevir.

In ko sines štjerdan, ker je pogovor tako zasukan Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini, nadaljuje gladko, kot da je knjigo ravnokar odložil: napisal Jernej Andrejko, plemeniti Ljvnogradski. V njem živi tradicija skoraj polstoletnega nepretrganega prebiranja vsega, kar mu je prišlo pod roko. Bral je tudi v partizanih, na pohodih, ko so drugi spali. Potreboval sem samo prvo spjanje, kot se reče; nekaj ur. Po kmetičkih hišah je stikal za knjigami, ko so imeli

drugi opravka z zbiranjem živeža. In sedaj ugotavlja, da so delavci in kmetje nekdanj nepriznani več brali. In ker vse življenjsko ponašanje in odločanje meri po tem, koliko je kdo načitan, sodi, da sedanjemu delovnemu človeku, od katerega pričakuje enakovredno ukrepanje, manjka prav to. Razsvetljenost, ki prihaja iz knjig.

Moj konjček, razlega, je od nekdanj bil trujen: zgodovina Evrópe (in omenja Wellesa), zgodovina slovenskega naroda in združništvo. Njegova mati je spoštovala Janeza Evangelista Kreka, sam je o združnem gibanju veliko bral in premišljeval. O kmetičkem vprašanju je imel svoje izobilkivano mnenje še med revolucijo in se je prav pri obravnavanju kmetičkih ljudi razhajal z nekaterimi vodilnimi rojaki. Ni mogel in ne more razumeti, da so nekdanji kmetje, in to celo vrhni kmetje, zasovražili zemljo. Najbolj ga boli, da semlja dandanes ni ljubljena.

Sam dovolj star, priblija, sem dve vrsti stradal in vem, da v takih tedavah najprej zmanjka hrane. Torej pametna kmetičska politika. Kmetič se potem rad bori. Iz njega namkrat spregovorita kmet in politikomisar hkrati. Sedimo v majhni gostilnici. Medtem ko razlega svoje poglede, z levo roko in vmesno prijateljsko besedo miri nekakšnega drvarskega hrusta, optega kot čep, dobrega kot v vinom polit kruh, nevarnega kot skladišnica hlodov z razrahljanimi očkami. Vsak čas utegne izbruhniti v udarec ali jok. Matevža Haceta poslušaj z odprtimi usti. Vmes hrupno ugovarja vsakemu in vsemu.

Zdaj je pa zadnji čas, da greva in poiščeva ženo zate, mu prigovarja Hacet in nedolžni velikan z rokami kot žrdmi veselo pomirjeno ugovarja.

Spet ujamemo hipce miru sa pogovor. Matevž Hacet zna še kako ravnat z ljudmi. Kmet in politikomisar hkrati in — le —, med bojem, to še ni bilo vsesa tako jasno — tudi pisatelj, ki si bilo v obližini nezdržen vir opisov. Zapostavljanje vloge kmeta v

NOB vzbuja v njem boleče, čeprav ne zmerjeno ugovarjanje.

Kmetičje so se že naveličali vojskovanja, se bridko počeli, ko je delavstvo jelo bolj množično zametavati sorazmerno dobre goje življenja in prihajati. Kmet je glavni junak njegovih zgodb. Ni konfliktan, pač pa, kot v poudarek — se zdi sečanjemu braucu — vedno in povsod neogibno pričujočen. Kot, na primer, utrjeni, žilavi in vzdržljivi Notranjci sredi snežnega in bojnega mežeta na Paškem Kozjaku.

Matevž Hacet očitno se zmeraj doživlja svoj pisateljski razvoj. Predvsem tamataki, kar dokazuje, da mu je oživljanje preživelega s besedo potreba, ki se mu oglašja ob vseh priložnostih in življenjskih situacijah. Zdej, se zdi, ga močno zaposluje opazovanje kmetičkega življa nasploh, čeprav obljublja še marsikaj tudi iz revolucionarnih let.

Pri Driavni založbi Slovenije bo izšla njegova »Vaška kronika«, opis sadnjega desetletja življenja njegove notranjske okolice. Obdelal in pripravil za objavo pa je tudi še resničen dnevnikiški zapis, ki se je za leta od 1896 do 1898 obrnil pri bližnjem sosedu. Drugi del, spomin na svojega desetega leta življenja, to je do leta 1925, bo dopisal sam. Delo ima naslov »Kronika Streharjeve družine«.

Ko se je 1866. leta v naši vasi nastanila neka avstrijska enota, prihajajoča z italijanskega bojišča, je v njej izbruhnil tifus. In pomrila je polovica vojakov. Med njimi tudi oficir. In neka ženska je leto za letom hodila obiskovat njegov grob tja v prvo desetletje dvajsetega stoletja.

Tako začne pripovedovati, ko se oziramo prek vaškega pokopališča v Podcerkvi.

Ali je to tudi iz kronike, vprašam. Ne odgovori razločno. 1888. leta so tukajšnji ljudje pričakovali konec sveta, ker so se v letnici pojavile tri osmice, nadaljuje. Ves je poln izročila. In modrosti. Kako tudi ne, saj ni moglo mirno niti, kar stoji na obeh straneh: Danes meni — jutri tebi. In vmes vrata na to in na ono stran — življenje in smrt pač.

JOZE SNOJ

MATEVŽ HACE

Foto: Joco Znidaršič

S poti po Indiji

Kričeača nasprotja

Na Gandhijevem spominskem prostoru

makalnimi kanali, ki so vsaj v bližini teh izvalbilo blede zelenilo iz polj. Sele ob kalnem Gangesu, asveti reki vseh rek, je bil bolj na gosto opazen pas zelenja, ki se je vse dalj od reke kmalu tudi ta razredčil in se izgubil v prašni rdečkasto rumeni zemlji. Pač, ob blatnih vodah, kjer so mogli ob monsumu zajeti in zajestiti vodo v kotline, žde v zelenju dreves iz blata zgrajene hišice in okrog njih obdelana polja. Crni, negibni hrbti bivoloj iznač kalne gladine mikrati so najbolj zgovorne priče, da smo v kraljih moreče tropske vročine.

Ne vem, zakaj me ob misli na Indijo vselej prevzema radost in tasnoba hkrati. Srečen sem, da bom spet videl zemljo, kjer je vzniknila in tekla zibelka največje človeške kulture, veseli, da bom spet med ljudmi, kjer sem našel nešteto prijateljev, pri katerih nadvse občudujem njihovo skromnost, modrost. Skratka, srečen sem, ker vem, da me Indija lahko samo duhovno obogati in oplemeniti. Veselje in radost pa mi kali

otožnost, ker vem, da to prostrano, po prirodni razkošno deželo tajejše strašne elementarne neogode in še strašnejše bratomorne razprtije. In v nekovna revščina in zaostalo velike večine ljudi, kljub nezmernemu naravnemu in duhovnemu bogastvu. Rajši se ne spominjam noči v Bombaju, Madrasu in še kje drugje, kjer ponoči poležajo ljudje na osto in prespijo neodeti. In nočno indijsko nebo je, kadar je razjarjeno, posuto z diamantnimi zvezdami bolj kot kjerkoli drugje na svetu.

Vsa ta občutja me navdajajo, ko se bližamo prostranemu glavnemu mestu Indije. Obširno omrežje novograjanih širokih, makalnimi kanalov in drugih naprav v okolici, ki jih občudujem iz letala in jih je videti bolj, kot bi hodil med njimi, mi vzbuja upanje, da se v tej raznorodno pisani deželi vendarle nekaj rešuje, da bi si izboljšali življenje.

Vročina puhne v nas, ko izstopimo iz letala in kmalu nas oblije znoj. Velika gneča v letaliških prostorih še bolj zadržuje že tako počasno urejanje formalnosti. Pričakajo nas gostitelji nasmejanih obrazov in z venci rož, ki nam jih za dobrodoščilo obešajo okrog vratu. Prijeten občutek, kajti tako pričaka Indijec samo največje prijatelje.

Okrog svitobusa, ki nas je odpeljal v mesto, so se gneeli otroci z nastavljenimi dišami. Prosičanje je velika nadloga povsod, kamor zahajajo turisti. V tem se ni nič spremenilo. Tudi ne v tem, da tavajo suhljate svete krave po cestah in mulijo prašno travo in da prebivajo ljudje v površno zbitih brigah ali kar na prostem vzdolž široke avenije od letališča proti mestu. Na obeh straneh se svetiljako v gostem tropakem zelenju moderno urejena postopja diplomatskih predstavnikov z vsega sveta. Na vseh križiščih se vale reke leno se premikajoči ljudi, ki brezbržno prečkajo ceste in zadržujejo promet. Od vsepovsod hupanje avtomobilov, vpitje nešteti kolezarjev, v rasnih starih indijskih ali evropskih oblačilih, večinska bosih, z ovitimi čunjami okrog beder in glave, na prehodih cest pa se belijo in izstopajo tradicionalna čista bela oblačila dhoti nekam zadržanih mož in prosorni snriji v vseh odtenkih barv, v katerih zravnano in lahkonno stopicajo temnopolte ženske.

Hladne naprave v najbolj ekskluzivnem newdelhijskem hotelu Oberoi Intercontinental, kamor so nas odpeljali gostitelji na razkošno kosilo, so blagodejno pregnale neveselo vročino, ki se ji tujele počasi ali pa nikoli ne privadi. V prizemlju ogromne palače je več razkošnih dvoran za razne diplomatske sprejeme, zabave in bankete. Dvorana, v kateri smo obedovali, je bila v monokolem indijskem slogu s orientalskimi reliefnimi stebri in steklenimi stenami s pogledom na bujni tropski park z vabečim velikim pisalnim bazenom za goste, v katerem se lahko kopljejo vse leto. V prijetnem hladu dvorane so zaboreli vodometni in

v širokih mehkih foteljih pri kosilu se v takšnem okolju lahko vsak gost dobro počuti. Najbolj izbrane jedi priznane indijske kuhinje, topli grenki čaj in okusni brezalkoholni sokovi, prispevajo k ugodnemu počutju človeka, ki pripotuje iz daljnih krajev v to vročo deželo. Menda bi tujece, ki ni vajen tropskega podnebja, v preprostejšem okolju ne mogel dolgo vzdržati.

Kričeača kontrasta, kakršne srečujemo v Indiji na vsakem koraku, sta tudi novi in stari del glavnega mesta Delhi, katerega ime izvira iz besede »dehlee«, kar pomeni mestni zid. In ta zid so postavili Angleži praktično s tem, ko so zgradili novi del mesta z razkošnimi vladnimi palačami in naravnost veličastno okroglo slavno parlamenta, kjer je zdaj sedež indijske osrednje vlade. Novi Delhi je mogočen moderni del prestolnice, ki bi lahko stal v najbolj civilizirani državi evropskega kontinenta, vtem ko je stari Delhi resnična Indija z azijskimi bazirji, mošejami in hindu templji, z brezštevilnimi krivuljastimi oknimi ulicami, kjer so v neredu natrpane trgovnice, branjarje in obrtniške delavnice kar na cesti ali v utesjenih hišah, stojnicah in barakah. Čeprav je stari del odseva pravega tradicionalnega indijskega življenja, ki ga kljub novim industrijskim dosežkom in modernim stanovanjskim gradnjam še naprej živi velika večina prebivalstva po vsej državi, potrjujejo domnevo, da bo potrebno še mnogo časa, šol, svetovje in prostovoljstva, da bi narod Indije mogel že v prihodnjih desetletjih predeti starodavni zid, ki loči stari in novi svet.

Proti takim in podobnim hudim nepravilnostim se je že v času kolonializma boril veliki voditelj in filozof Gandhi, katerega stoletnico rojstva slavi to leto vsa Indija in z njo ves kulturni svet. Južnovzhodno od »starega Delhija« so postavili na prostranem prostoru, kjer so upepelili njegovo truplo, spominski prostor, kamor se zgrinjajo državljani vseh slojev iz vse Indije in državnikov z vsega sveta, da se poklonijo spomnu morda domovine, kot piše na veliki črni marmornati plošči.

Spominski prostor je skrbno negovana velika travnata ploskev, ograjena z modernimi arkadami, izpod katerih je z glavne ceste položen dohod, kjer si obiskovalci sezujajo občutek. Skoraj vsak pri vstopu kupi tipičen indijski spleten venci rož, ali vsaj nekaj cvetic, ki jih položi ob črno marmornato ploščo Gandhiju v spomin. K plošči, ki je ograjena s štirimi belimi marmornatimi pregrajami, vodijo v travo položene kamnite plošče. Le redkoje je zasajeno manjše okrasno drevo. Pred ogromnim, skoraj praznim spominskim prostorom je obzidani kanal z vodo, v katero so po starem hindu običaju, kajti Hindu je vsaka voda sveta, stresli mrliški pepel, del njega pa še v največjo sveto reko Ganges, vtem ko je nekaj plovca, izjemoma, pod ploščo, ki simbolizira njegov grob.

Besedilo in slika: EMIL PRELIH

RAJ GHAT V NEW DELHIJU
Tu so uspeli Gandhijevo truplo

Hugo Wast

Lamja steza

Odlomek iz romana

V Ljudski knjigi (izdaja iz Prešernova družba v Ljubljani) je pravkar izšel roman argentinskega pisatelja Huga Wasta (njegov pravo ime je Hustavo Martinez Zuveria). Pisatelj je bil rojen v Cordobi, bil je univerzitetni profesor, minister za šolstvo, direktor državne biblioteke itd. Napisal je več romanov. Iz »Lamje steze«, ki jo je prevedel Anton Kovačič, ponatiskujemo prvo in drugo poglavje.

I.

Okrog enajst kilometrov od gore Las Osamentas, na križišču poti, ki prihajajo iz Mendose in sekajo po ravnih prelazih Andsko pogorje, stoji gostilna ali bolje rečeno *almacén*, ki je last don Carlosa.

Ko jo je postavil pred nekaj leti, je izbral to mesto, dobro vedoč, da bo njegov almácén lahko rabil za pošto popotnikom pa tudi kot pribežališče *gaučev*, ki želijo prestopiti mejo, ker so prišli v nemilost pravice. Uporabljali bi ga lahko tudi tihotapci, ki potrebujejo spočite mule in plačajo ceno v zlatu, in policijski agenti, ki so v tistih časih in krajih prvi lovili prestopnike, kdaj pa kdaj pa se naskrivaj se-stajali z njimi, da bi si delili uradno živino in tihotapsko blago.

Vsi ti ljudje so hoteli videti že od daleč, kdo prihaja po poti.

Don Carlos, ki je predvidel potrebe svojih gostov, je zatočišče uredil tako, da so lahko on, njegova žena ali hčerka skozi vedno odprto okno obvladali tri ali štiri poti od križišča, ne da bi se odmaknili od pulta.

Ce je bil med domačini kdo, ki mu kak obisk ni bil prijeten, mu je don Carlos, ali kdor koli že je bil pač za pultom, namignil na vrata, skozi katera je lahko izgubil proti goram z dobre četrt ure prednosti.

Don Carlos je umrl pred letom dni v sumljivih okoliščinah; sedaj so bili njegovi posli v rokah vdove doše Margarite, pogumne Napolitanke, ki je prišla v deželo kot otrok, in njegove hčerke Matilde.

Neko jutro konec maja, ko je zapadel prvi sneg, sta prišla v almácén dva stara gospe: Cardona in Pizarra. Cardona je razhajal svojo mulo, jo razsedal pred vrati gostilne ter odgajal v sosednjo ogrado, kjer se je žival lahko po mili volji valjala po svedem prahu. Pizarra je prišel z mezzom, ki si je prav tako kot njegova tovarišica želela, da bi mu odvzeli težko opremo gausa in mu dali svobodo. Toda njegov gospodar je privzel konca ude za kol, ki je bil zabit v zemljo, in rekel trdor:

»Vi mislite, da boste noooj tukaj prenočili?»

Cardona je grobo odgovoril: »Tisti, ki bo zmagal, bo lahko delal, kar bo hotel, kdor pa izgubi, bo moral oditi.»

Pizarra je odgovoril: »Za vsak primer imam mulo osedlano: morebiti bom jaz tisti, ki bo izgubil.«

»Pametno ravname, prijatelj, ker vam prisedam, da boste izgubili.«

Ona sta vstopila, prvi Cardona, ki je bil visok gaus, da se je moral skloniti med vrati, za njim pa Pizarra, majhen in čokati, vendar hiter in okreten.

Sedla sta za mizo v kotu; Pizarra jo je pokril z zelenim kocem, ki mu je rabil za podlogjo pri sedlu, in ker je bil iz krzna kapričije, ga gospodar ni hotel pustiti zunaj, da ne bi zbuhal pozeleja mimoidočim.

Ko jima je postregla, je Indijanka odšla, ne da bi odgovorila. Cardona je začel svoje vprašanje, da bi se laže posvetil igri, v kateri bi naj igrala za nekaj, kar je vredno več kot bogastvo in življenje.

V tem trenutku se je vrnil Tancredo, Stopil je ritenski skozi vrata in se priklanjal oboji, ki jo je vodil v lokal.

»Kar naprej, kar naprej, general!«

Ko sta to slišala, sta Cardona in Pizarra prekinila igro in pogledala prišleca, ki ni bil noben general, ampak, sodeč po njegovih našivih, ostrogah na škornjih in modrem ogrinjalu, ki si ga je oval okrog vratu, čisto navaden poročnik.

Namesto kepica je nosil sombrero gaučev z ozkimi kraji, ki ga je imel z jermenom pripetega pod brado.

Njegov pomočnik, ki je vstopil za njim, je bil pravi vojak, eden takih kreolcev naše vojske, herojev brez imena, ki so zvesti kot psi svojemu zapovedniku, pripravljani umreti na njegov ukaz, ne da bi vprašali zakaj in čemu.

Tancredo je bil bolj zadovoljen, da je srečal ta dva vojaka na poti, kot bi bil našel zaklad s cekini v snegu. Ne da bi delal, razliko v činih, ju je posadil poleg pulta, in preden je poročnik lahko kaj naročil, jima je že ponujal razne pijske.

Ko so zavzemale steklenice, je vstopila doña Margarita.

»Eh, prismojenc! Tancredo! Kaj počneš? To so venar moja najboljša vina.«

»Tukaj je general, gospa: argentinski general, ki gre z vojsko v Čile, ker je izbruhnila vojna, Zivela vojna!«

Poročnik se je posmejäl in je vstal, da bi pozdravil gospodinjico. Ko je pa ta videla pred seboj mladeniča s tako lepimi manirami in lepim plaščem in je slišala o vojni, ki jo je nepovedalo norec, se je rada odrekla eni izmed svojih steklenic, ne da zahtevala račun.

»Dobro dan, gospod general!«

»Dobro dan, gospa; toda nimam višjega čina od poročnika.«

»Veseli me, da sem vas spoznala, gospod poročnik, in žal mi je, da ni moje Matilde, ki bi vam postregla namesto tega norec.«

Postregla vam bom sama z vsem, kar želite, vi pa mi pripovedujte, kaj je s to vojno.«

»Nisem vedel, da se mu tako mudi, in prav nič me ne briga, kaj misli capataz.«

»Res je,« je odgovoril Pizarra. »Boli naju zanima, kaj misli patroncito?«

»Morate biti že zelo zaskrbljeni, ker ne pijete. Precej časa je že, kar se vam je posušila čaša, don Cardona.«

Ker sta bila oba zatopljena v igro, ni nobeden odgovoril, Cardona se je namršil, ker se mu je zdelo, da ga sreča zapušča, Pizarra pa se je zlobno nasmešnil.

Spet se je razleglo dogo grmenje in vstopila je Anilpona s črnimi lasmi, pripletenimi na obraz.

»Tem bolje,« je odgovoril Cardona, ki je dvignil oči, da bi videl, kdo prihaja, misleč, da je Matilda.

»Tem bolje za vas, don Pizarra, ker potem ne bo snežilo in boste imeli prost prelaz, da boste lahko prepeljali živino na drugo stran meje.«

Ker se je igra nagibala v njegovo korist, je Pizarra zvrška odgovoril: »Ni mi mar ne za dež ne za sneg. Tiste ga, ki bo tukaj zmagal, ne bo ustavil sneg, ker mu ne bo treba doigo čakati, da bo zvedel za Lamjo pot...«

Oficir se je tedaj približal igralcem in zdelo se je, da se zelo zanima za ta del pogovora.

»Kako imenujete tisto pot?« je vprašal s tišim glasom doña Margarita, ki je pohitela z odgovorom:

»To je indijanska izmišljotina. Pravijo, da je neka pot za Čile, ki jo tudi največji snežni zameti ne pokrijejo, toda nihče je še ni odkril.«

Gospodinjica razlaga je bila sprejeta s splošno tišino ni pa zadovoljila vojaka, ki jo je začudeno gledal, dokler se ni boječe približala Quilpara in rekla:

»Tako je, kot pravi gospodarcica: indijanska izmišljotina! Yango, moj oče, pozna vse poti v Kordiljerah, toda se nikoli ni videl Lamje poti...«

Tudi besede mlade Indijanke so padle v tišino in poročnik je premaknil svoj pogled z doše Margarite na dekle. Potem se je vrnil k svoji mizi.

»Kako ti je ime?«

»Quilpara, gospod poročnik.«

In ko se je Quilpara približala s steklenico žganja, ji je sepnil:

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

je izdala knjigo:

I. Wundermann: CVETJE V LEPIH POSODAH

Knjige je v marsičem izjemna in bo zanesljivo pritegnila ne le ljubitelje cvetja, temveč tudi urevalce prostorov, arhitekta, vrtnarje, oblikovalce posod, dekorative cvetje in vse, ki si skušajo s cvetjem okrasiti okolje. V katerem živju: posvečena je namreč urejenju cvetja in cvetličnih aranžmajev za vsako priložnost. Delo nas bo nazorno in strokovno poučilo, kako si lahko s skromnimi sredstvi in s potrebnimi vodstvi, kako si lahko licami življenje in hitri pokazemo z okusom tudi svojo osebno.

CVETJE V LEPIH POSODAH

je knjiga, ki s čudovitimi barvami in črno-belimi slikami ilustrira avtoričine nasvete in dognanja. Delo je preprosto, a vsebuje vse, kar je potrebno za uspešno delo. Izšla je v odlični opremi in v velikem formatu - 206 strani - cena: 95.- din.

Knjigo dobite v vseh knjigarnah, pri zastopnikih založbe in neposredno pri upravi

DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

LJUBLJANA
MESTNI TRG 26

Pizarra se je nasmešnil.

In Cardona je odgovoril suho, potem ko je spil svoj liker: »Nihče ne ve, kdo bo umrl in kdo bo ostal. Spomnite se svojega moža. Poznal je poti tega gorovja kot svoj gozd, in vendar je neko popoldne strnjal v prepad.«

Doña Margarita si je obrisala oči s predpasnikom in vzdihnila: »Nekdo je kriv njegovo smrt! S seboj je imel mnogo denarja, pri njem pa niso našli niti centima. Toda bog plača z istim denarjem, Tisti, ki ga je ubil in oropal, bo moral prav tako umreti, kot je umrl on!...«

Oba gausa sta se nehoti spogledala. Bil je to težek pogled, ki je usel gospodinjico, ni pa ubel Indijanki, ki ji je opazovala s svojim prodornim pogledom.

Pizarra je skušal s prisiljeno veselostjo preganiti mračen oblak, ki je legel na vse. »Sneg je mdatem izbrisl njegov kri! Ne govorimo o mrtvih in pljmo... Quilpara, naj vstopijo vsi, ki so prišli, in naj pijejo z nami. Vse gre na moj račun!«

II.

Tisto popoldne je bilo kot iz šaka, ponoči pa je potegnil suhi veter iz pamp in preganil oblake. In zbudilo so se angel, saj so se svetile zvezde na prozornem nebu, ki so njihove oči, kakor pravijo indijanske legende.

Zora se je razlila po hribih, pokritih s slano, po belih poteh in po nežnem kristalnem ledu, ki je pokrival vso v šaku, v katerem je Quilpara prala perilo.

Pizarra je zaman čakal, da bi Cardona odšel; čeprav je izgubil igro, se je izgovarjal na dež in ni zapustil almácéna. Doña Margarita jima je odkazala prazno sobo in tam sta se vlegla na svojo konjsko opremo kar na 'tia in se zavjela v volnene ponče.

Nikar spat! Kako bi tudi spal! Še posebej Pizarra, ki je poznal svojega tovariša, ni začel očesa. Nasprotno, bil je toliko oprezen, da se ni pustil premagati snu. Ce je bil čutil, da ga premaguje utrujenost se Cardona obraca v kermi, in je napeto prisluškoval, če spi ali ne. In res je slišal, kako je on dva-trikrat vstal in s indijanskimi koraki odšel k vratom ter opasal zvezde. Je mar hotel vedeti, kolikoz je ura? Toda kaj mu je bila mar ura, če pa je izgubil več kot velja čas, bogastvo in življenje.

Pizarra se ni pustil premagati in, takoj ko je čutil, da se nekaj premaka, je naglo segel po ročaju noža, ki mu je bil vedno tih in zvest tovariš.

njegov tovariš, če bi sam izgubil tisto peklenko igro, tisočkrat prav, da bi bedel in bi mirno držal za ročaj svojega noža, ker bi mu bil on, Pizarra, zmolel napraviti vsako zlo, čeprav bi moral potem bežati v gore kot morilec, preganjan od policije iz Mendose.

Niti tisto popoldne niti ponoči se ni prikazala Matilda, ki je ostala na neki *estanciaji*, kot je rekel capataz Aguilar, da bi, takoj ko bi se zjasnilo vreme, zbrali živino na *haciendi* in prodali del mladih telet.

Dekle je imelo velik smisel za te posele! Niti Pizarra niti Cardona nista znala tako spretno kakor ona nakupiti živino in jo spraviti čez nevarne prehode v Čile, nato pa se vrniti z dvajsetimi mulami tihotapskega blaga.

Dobro oko je imela in tudi dobro srce. Matilda je od smrti svojega očeta odraščala sama, saj mlade Indijanke Quilpare res ni mogla šteti za svojo tovarišico. Tisti, ki so jo po navadi spremljali, so bili nevedni peoni! Ali grabežljivi Indijanci, najeti za en dan, ali pa ponosni in prepirljivi gauči, ki so bili zbrani na slepo na potovanjih, da po pomagali v raznih kritičnih trenutkih, ki so bili sredi Kordiljer vedno pripravljani na poboj zaradi igre ali ljubosumnosti.

Bistro oko, dobro srce in tudi mirno kri! Pizarra je vedel, kako spretno je Matilda razvala z orožjem, ker jo je videl, ki je ležala na zemlji in merila na kóndorja, ki je bil videti kot krpica v zraku, in ga sestrelila z enim samim strelom.

Bah, to ni prav nič zanimalo njega, ki je nameraval postati njen mož, ker je zmagal v legalni igri proti edinemu nasprotniku, ki mu jo je mogel odvezeti — proti domaćinu.

Minili sta dve leti, odkar si jo je Pizarra zaželel in se je imel za njenega zaročenca. Da je ni še zasnubil pri njenih starših ali ucradel, je bilo pač zato, ker je bil revež in si ni mogel naloziti še skrbri z žensko, dokler je ne bi mogel posteno življati. Ona sama mu je dovolila, da ji je dovolil, in je celo pustila, da jo je poljubil, ko je nekdo na pašni sama pesla ovce.

Tisti čas, ko jo je poljubil, so bili že daleč, vendar se bodo še vrnil, ko bo postal njen mož.

Zdaj je nestrpno pričakoval dekletov prihod, da bi uredil svoje listine in se šel to zimo poročil.

Moj bog! Kakšno svatovanje za domaćina! Še iz Mendose je prišli plesat in pit. Tam je bil star obojad, da je vladalo ob svatbi med policijo in tistimi, ki jih je preganjala, premirje, saj bi se noben komisar ne upal izkoristiti plesa za lov na kakega lopova. S tem bi podpisal svojo smrtno obsodbo, ker bi vsi svatje imeli za dolžnost, da osvobodijo aretiranežga in ga zaščitiijo pred krogiarimi in ječo.

Ob zori je Pizarra slišal, da je njegov tovariš odprl vrata. Hladna sapa je vdrla v sobo. Nebo je imelo že pepelnato barvo in teleta so mukala v koralu ali v hlevu, kamor so zaprli govoda, ki so jih prignali s planja.

Slišal je zvenket posrebrnenih vajeti Cardone, ki je pripravljaj svojo opremo, da bi osedal in odpotoval.

Idi k vrati, pasji sin! je zamrmral Pizarra pod pončo. »Čelo božjo noč si nisem upal zatisniti očesa zaradi tebe.«

Zasišlo se je gibanje peonov in konjev iz sosednjih hlevov. Zivali so tekale okrog ograde in peoni so vihreli lase, da bi jih polovili.

Pizarra si je vrtil cigareto, potegnil požarek žganja iz steklenice, ki jo je imel prav tako kakor nož vedno pri roki, in vstal.

Njegova stremena niso zvenela, ko so udarila drugo ob drugo, ker so bila iz lesa, preločena z usnjem. Na pasu je imel poleg drugih medalj tudi nekaj prosto visečih zlatih in srebrnih kovancev.

Najprej sta bila osedlana oficirjev in pomočnikov konj, ker je Tancredo vstal že pred soncem in poskušal uganiti njune želje.

Ko je plačal zapitek in se poslovil od doše Margarite, je poročnik obljubil, da se bo vrnil, ko si bo pozdravil rovmatene. Odhajal je žalosten, ker ni mogel spoznati tiste, katere lepoto so vsi hvallili.

»Na svideenje,« je vzkliknil in spodobilo konja prav tedaj, ko je zlata sončna plošček prerezala črni hrbet bližnjega hrba.

1 Almacén — gorsko zatočišče (trgovina in krčna obnara).

2 Gauč — pastir ali gonjač živine na južnoameriških farmah.

3 Caprincho — žival v Južni Ameriki, ki ima dražgoeno krzno.

4 Capataz — vedja gaučev in peonov na farmi, neke vrste ostrežnik.

5 Patroncito — mlada gospodarcica.

6 Envio in truco — dva karistična izraza v trucu, ki je neke vrste tarok.

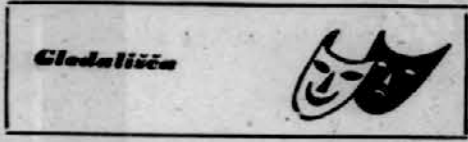
7 Poncho — mehikansko ogrinjalo v obliki odeje.

8 Estancia — večja južnoameriška farma.

9 Hacienda — velika čreda goveje živine, saprva v ogradi.

10 Peon — delavec za razne posele na farmi.

KULTURNI KOLEDAR

LJUBLJANA DRAMA SNG

Ponedeljek, 15. decembra, ob 20: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Abonma TSE 3 (predpremiere).

Torek, 16. decembra, ob 20: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Izv. vstopnice so v prodaji.

Sreda, 17. decembra, ob 19:30: Jean Giraudoux: AMPTTRION 38 (komedija). Abonma Dijaški 5 večerni in izv. Nekat. vstopnice so v prodaji.

Četrtek, 18. decembra, ob 19:30: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Abonma G in izv. Vstopnice so tudi v prodaji.

Petek, 19. decembra, ob 15:30: Jean Giraudoux: AMPTTRION 38 (komedija). Abonma Dijaški 1 popoldanski.

Petek, 19. decembra, ob 20: Jean Giraudoux: AMPTTRION 38 (komedija). Abonma TS 1.

Sobota, 20. decembra, ob 20: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Abonma Sobotna in izv. Vstopnice so tudi v prodaji.

Nedelja, 21. decembra, ob 19: Primož Kozak: LEGENDA O SVETEM CHE. Abonma Prve reprize in izv. Vstopnice so tudi v prodaji.

MALA DRAMA SNG (vhod iz Igriške ulice)

Sobota, 13. decembra, ob 20: Dušan Jovanović: ZNAMKE, NAKAR SE EMILIIJA... Izv. vstopnice so v prodaji pri blaginji in Drami. Mladini do 18 let neprimerno.

Nedelja, 14. decembra, ob 20: Dušan Jovanović: ZNAMKE, NAKAR SE EMILIIJA... Izv. vstopnice so v prodaji pri blaginji in Drami. Mladini do 18 let neprimerno.

Petek, 19. decembra, ob 20: Dušan Jovanović: ZNAMKE, NAKAR SE EMILIIJA... Izv. vstopnice so v prodaji pri blaginji in Drami. Mladini do 18 let neprimerno.

Sobota, 20. decembra, ob 19:30: Asafjev: BAHČISARAJSKA FONTANA. Celovečerni balet. Abonma red P in izv. Nekat. vstopnic v prodaji.

Nedelja, 21. decembra, ob 15: Verdi: TRAVIATA. Abonma red C in izv. Vstopnice tudi v prodaji.

Sreda, 17. decembra, ob 19:30: Weill: VZPON IN PROPAD MESTA MAHAGONNYJA. Abonma red B in izv. Vstopnice tudi v prodaji.

Četrtek, 18. decembra, ob 19:30: Asafjev: BAHČISARAJSKA FONTANA (obnovljena premiera). Celovečerni balet. Izv. vstopnice bodo v prodaji ob ponedeljku dalje.

Petek, 19. decembra, ob 14: ZAKLJUČENA PREDSTAVA ZA ŠCBP Nova Gorica in ZSS Sempeter pri Novi Gorici. Razprodano.

Sobota, 20. decembra, ob 19:30: Asafjev: BAHČISARAJSKA FONTANA. Celovečerni balet. Abonma red P in izv. Nekat. vstopnic v prodaji.

Nedelja, 21. decembra, ob 15: Verdi: TRAVIATA. Abonma red Nedeljski popoldanski in izv. Vstopnice bodo tudi v prodaji.

Kot četrto premiero letošnje sezone je balet SNG pripravil obnovo celovečernega baletnega dela v starih dejanjih s prologom in epilogom, po pesnitvi A. S. Puškina, BAHČISARAJSKA FONTANA skladatelja Borisa Vladimiroviča Asafjeva. S sedanjo obnovljeno premiero prihaja to delo drugič na naš operni oder. Premiero so pripravili: dirigent Ciril Cvetko, koreograf in režiser Metod Jera, sceno je zasnoval akad. slikar Marjan Pilberšek, kostume pa akad. slikar kostumov Alenka Bartl. V posameznih vlogah nastopajo: Erika Klinc, Lidija Sotlar, Janica Mejač, Mojmir Lasan, Mirodrag Basilič, nastajajo: Marija Gruden in Rado Krizanović, Alenka Šest in Stefanija Polik. Sodeluje ves baletni zbor. Tatarsko pesem poje Vera Lacič. Kot baletna korepetitorja sta pri studiju sodelovala Kristijan Utkar in Nataša Valant. Premiera v četrtek, 18. decembra, ob 19.30 bo izv. abonmaja. Vstopnice bodo v prodaji ob ponedeljku, 15. decembra dalje.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANSKO
Gledališka pasaža
Nedelja, 14. decembra, ob 10:30: VASA MATINEJA s študentskim plesnim klubom, ZKPO Ljubljana-Center
ob 15: R. Anderson: VES, DA TE NE SLISIM, CE TEČE VODA (komedija). Abonma Kolektivni E in izv. Vstopnice tudi v prodaji
ob 19:30: R. Anderson: VES, DA TE NE SLISIM, CE TEČE VODA (komedija). Abonma Kolektivni G in izv. Vstopnice tudi v prodaji.
Torek, 16. decembra, ob 19:30: N. Simon: BOŠA V PARKU (komedija). Gostovanje v Novem mestu.
Sreda, 17. decembra, ob 15:30: N. Simon: BOŠA V PARKU (komedija). Abonma Sreda popoldanski (upokojeenci) in izv. Vstopnice tudi v prodaji.
Četrtek, 18. decembra, ob 19:30: M. Bor: PLES SMETI (komedija). premiera. Abonma Premierski in izv. Vstopnice tudi v prodaji.
Petek, 19. decembra, ob 19:30: M. Bor: PLES SMETI (komedija). Abonma Petek A in izv. Vstopnice tudi v prodaji.
Sobota, 20. decembra, ob 19:30: M. Bor: PLES SMETI (komedija). Abonma Kolektivni D in izv. Vstopnice tudi v prodaji.
Ob 19:30: N. Simon: BOŠA V PARKU (komedija). Gostovanje v Metliki.
V četrtek, 18. decembra, bo doživel odskrit krst novo dramsko delo Mateja Bora PLES SMETI. Režija: M. Harzo, scena A. Lavrenčič, kostumi M. Harač, glasba U. Koder.
Igrajo: V. Skrbinec, J. Škof, Z. Sugman, F. Drofenik, F. Markočič, D. Ula, S. Strnad, M. Bogataj, F. Presetnik, S. Miklavc, T. Kuntner, M. Furjan, D. Bezelj, J. Erzen, J. Lomčina, R. Polič, A. Arčon, M. Brezgar, M. Bedenkova, N. Bavčeva, M. Pušljeta, V. Murkova in V. Simičična.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE
Mestni dom
Nedelja, 13. decembra, ob 19:30: Finigar-Frantar: DEKLA ANOKA, (ljudska igra). Red C in izv.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Görner: PEPELKA (pravljica igra). Izv. ob 19:30: Finigar-Frantar: DEKLA ANOKA (ljudska igra). Izv.

Petek, 19. decembra, ob 15: Mičinski: MOGOČNI PRSTAN (pravljica igra). Zaključena predstava
ob 19:30: Mičinski: MOGOČNI PRSTAN (pravljica igra). Premiera. Izv.

Sobota, 20. decembra, ob 19:30: Mohre: SCAPINOVE ZVLJACE (komedija). Red A in izv.

Nedelja, 21. decembra, ob 15: Mičinski: MOGOČNI PRSTAN (pravljica igra). Izv.

Petek, 19. decembra, ob 15: Aleksander Fopović: RDECA KAFICA. Zaključena predstava za O. S. »Fran Albreht Kamnik.

Sreda, 17. decembra, ob 10: Aleksander Fopović: RDECA KAFICA. Zaključena predstava za O. S. »Fran Albreht Kamnik.

Četrtek, 18. decembra, ob 15, in 17: Tone Pavček: HURA ZA VESELJE. Gostovanje v Gorah pri Bledu.

Petek, 19. decembra, ob 15, in 17: Tone Pavček: HURA ZA VESELJE. Gostovanje v Radovljici.

Sobota, 20. decembra, ob 15,30 in 18: Tone Pavček: HURA ZA VESELJE. Gostovanje v Trbovljah.

Nedelja, 21. decembra, ob 10: Tone Pavček: HURA ZA VESELJE. Za O. S. »Polica in tečajnike Pionirskega doma.

MLADINSKO GLEDALIŠČE Ljubljana

Torek, 16. decembra, ob 17: Max Kamberlander: PAVLIHEVA SKRIVNOST. Zaključena predstava za O. S. »Aljož Keber.

Sreda, 17. decembra, ob 10: Aleksander Fopović: RDECA KAFICA. Zaključena predstava za O. S. »Fran Albreht Kamnik.

Četrtek, 18. decembra, ob 15, in 17: Tone Pavček: HURA ZA VESELJE. Gostovanje v Radovljici.

Petek, 19. decembra, ob 15, in 17: Tone Pavček: HURA ZA VESELJE. Gostovanje v Trbovljah.

Nedelja, 21. decembra, ob 10: Tone Pavček: HURA ZA VESELJE. Za O. S. »Polica in tečajnike Pionirskega doma.

CELJE SLOVENSKO GLEDALIŠČE Celje

Nedelja, 14. decembra, ob 10: Sartre: NEPOKOPANI MRTVECI. I. nedeljski mladinski abonma in izv. (Lucie: Jana Smidova).

Nedelja, 14. decembra, ob 19: Jurčič-Inkret: DESETI BRAT. Gostovanje v SI. Konjicah.

Ponedeljek, 15. decembra, ob 11: Jurčič-Inkret: DESETI BRAT. Gostovanje v Slovenskih Konjicah.

Sreda, 17. decembra, ob 20: Jurčič-Inkret: DESETI BRAT. Gostovanje v Velenu. 100-to gostovanje v Velenu.

Petek, 19. decembra, ob 18: Jurčič-Inkret: DESETI BRAT. Gostovanje v Hrastrniku.

Sobota, 20. decembra, ob 15:30: Görner-Zrnava: PEPELKA. Izv. abonmaja. Premiera.

Nedelja, 21. decembra, ob 15:30: Görner-Zrnava: PEPELKA. Izv. abonmaja.

NOVA GORICA PEIMORSKO DRAMSKO GLEDALIŠČE Nova Gorica

Petek, 12. decembra, ob 20:15: Duško Rakсандić: POROKA. Premiera. Za red Premierski, Petek in izv.

Sobota, 13. decembra, ob 20:15: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Sobotna in izv.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

Nedelja, 14. decembra, ob 16: Duško Rakсандić: POROKA. Za red Nedelja popoldne, krajevna skupnost Solkan in izv. Primorsko dramsko gledališče je za svojo novo premiero pripravilo prvo slovensko uprizoritev sodobne jugoslovanske družbene satire Duška Rakсандića POROKA v režiji Andreja Stojana, režiserja RTV Ljubljana.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu, leta 1956 drugo mesto v tekmovanju narodnih pesmi v Llangollen, leta 1966 dve prvi nagradi v mednarodnem zborovskem tekmovanju, v Middlebroughu. Imeli so 6 večjih koncertnih turnej: v Italiji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Švici, Nizozemski, Finski in Češkoslovaški. V Ljubljani gostujejo zdaj šestič v sklopu kulturnih izmenjav med obema deželama.

CELOVSKI MADRIGALISTI S KOMORNIM ORKESTROM KOROSKEGA RADIA Pod vodstvom dirigenta GUNTHERJA MITTEREGRADNEGERJA bo 88-članski ansambel izvedel Bachov »Božični oratorij«. Kot solisti sodelujejo sopranistka EDITH KERBER, tenorist FRANZ LUKASOVSKY in basist GERHARD EDER. Solisti v orkestru bodo oboist Wolfgang Bilbe, trobentar Walter Singer, čelist Gerhard Dallinger, čembalistka Annemarie Groybeck in Nikolaus Theodoroff pri orglah. Celovski madrigalisti so letos proslavljali 20. obletnico svojega obstoja. V svojem dosežkem delovanju so dosegli dosti priznanj: že leta 1950 prvo nagrado na mladinskem tekmovanju na Dunaju, leta 1954 prvo nagrado na mednarodnem konkurzu v Arezzu,